

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Metody a techniky dramatické výchovy v hodinách českého jazyka ve 3. ročníku ZŠ
Methods and Techniques of drama in Education in the Lessons of Czech Language 3rd
Grade of Primary School

Šárka Pajpachová

Vedoucí práce: Mgr. Radmila Svobodová
Studijní program: Učitelství pro základní školy (M7503)
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy (7503T047)

2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Metody a techniky dramatické výchovy v hodinách českého jazyka ve 3. ročníku ZŠ vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Šárka Pajpachová

Poděkování

Velice děkuji vedoucí mé diplomové práce Mgr. Radmile Svobodové za její odborné vedení, cenné rady, náměty, připomínky, inspiraci a její celkový osobní i profesní přístup, který mi poskytla během vypracování této diplomové práce.

Také bych ráda poděkovala všem, kteří mi při práci pomáhali a podporovali mě. Především děkuji za všestrannou podporu a pomoc při mém studiu celé své rodině.

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je zjistit, jaké možnosti může dramatická výchova přinést do výuky českého jazyka ve 3. ročníku základní školy. Zásadní otázkou je, zda je dramatická výchova vhodným nástrojem k učení žáků a jaké je spektrum využití metod a technik dramatické výchovy ve výuce českého jazyka ve 3. ročníku na základní škole.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části je uveden český jazyk a dramatická výchova v rámci obsahu učiva na základní škole, včetně jejich charakteristik a cílů, které jsou v souladu s rámcovým vzdělávacím programem. Zabývá se také metodami i vzájemnou propojeností obou oborů. Dále jsou v teoretické části uvedena specifika žáka na 1. stupni základní školy.

Praktická část je rozčleněná podle dní v týdnu. Každý den obsahuje popis konkrétní vyučovací hodiny českého jazyka ve 3. ročníku, do které jsou zařazeny metody a techniky dramatické výchovy. Každá lekce obsahuje též reakce žáků v průběhu výukového bloku. Všechny vyučovací jednotky jsou ukončeny vlastní závěrečnou reflexí s uvedením, co se povedlo a naopak co se nepovedlo. Zde dochází i k zodpovězení výzkumné otázky.

Tato diplomová práce upozorňuje na pozitivní vliv dramatické výchovy při výuce českého jazyka s ověřením jejích metod a technik v oblasti edukačního, osobnostního i sociálního rozvoje žáka.

Klíčová slova

Český jazyk, dramatická výchova, první stupeň, učivo, třetí třída, RVP, ŠVP, výuka

Abstract

The aim of this thesis is to discover the possibilities Drama in Education can bring into the teaching of Czech Language in the third year of Primary Schools. The central hypothesis is whether Drama is a suitable tool for pupil instruction and what is the scale of methods and techniques in Drama in Education in the third year in Primary Schools.

The thesis is divided into a theoretical and a practical section. In the theoretical part, both Czech Language and Drama in Education are reflected on in the framework of the curriculum of Primary Schools, including their characteristics and goals and their conformity with the National Curriculum. This section is also dedicated to the methods and the mutual interconnectedness of both disciplines. Further, the specifics of a primary school student are provided.

The practical part is divided into parts according to the days of the week. In each day, a description of a specific Czech Language lesson in the third year is provided. In the description, the methods and techniques of Drama in Education are included. Each lesson consists also of the responses of the students as they gave them throughout the teaching bloc. All the lessons are concluded with a final reflection, specifying the highs and the lows of the lesson. Here, the hypothesis is being discussed.

This thesis highlights the positive influence of Drama in Education in the instruction of Czech Language and verifies its methods and techniques in educational, personal and social growth of the student.

Keywords

Czech language, Drama in Education, Primary School, learning, 3rd grade, FEP, SEP, teaching

Obsah

Úvod	1
I. TEORETICKÁ ČÁST	2
1 Český jazyk a Dramatická výchova na 1. stupni ZŠ	2
1.1 Rámcový vzdělávací program	2
1.2 Školní vzdělávací program	4
1.3 Tematický plán	11
2 Dramatická výchova	16
2.1 Pojem dramatické výchovy	16
2.2 Cíle dramatické výchovy	19
2.3 Metody a techniky dramatické výchovy	25
2.4 Formy dramatické výchovy	30
2.5 Hra	31
2.5.1 Znaky hry	33
2.5.2 Třídění her	34
2.5.3 Dramatická hra	35
3 Žák na prvním stupni ZŠ	37
3.1 Mladší školní věk	37
3.1.1 Tělesný vývoj	37
3.1.2 Vývoj poznávacích procesů	37
3.1.3 Sociální vývoj	39
II. PRAKTICKÁ ČÁST	40
4 První týden	42
4.1 Pondělí	42
4.2 Úterý	49
4.3 Středa	55
4.4 Čtvrtek	60

4.5	Pátek.....	65
5	Druhý týden.....	71
5.1	Pondělí	71
6	Závěr.....	81
7	Prameny a použité literatura.....	83
8	Seznam příloh.....	86

Úvod

Dramatická výchova mě provází celým mým životem. Od útlého dětství jsem navštěvovala dramatický kroužek, po dobu středoškolských studií jsem zase každoročně jezdila na letní tábory s tematikou dramatické výchovy, až po nástup do školství, kde využívám prvky dramatické výchovy dodnes. Během let praxe strávené na malotřídní základní škole a v její školní družině, až po současnou praxi na pražské základní škole, se snažím dramatickou výchovou co nejvíce obklopovat. Zmíněný obor jsem si automaticky zvolila i jako specializaci při studiu na Pedagogické fakultě UK, a nejen proto bylo zcela jasné, že i téma mé diplomové práce bude spjata s touto oblastí.

V současné době jsem třídní učitelkou ve 3. ročníku základní školy a rozhodla jsem se věnovat tématu, jaké může dramatická výchova přinést možnosti a využití, nejen žákům ale i mně, při výuce českého jazyka.

Podkladem pro teoretickou část jsou poznatky, které jsem získala při studiu oboru Učitelství pro 1. stupeň základní školy na Pedagogické fakultě UK a z odborné literatury. Zaměřuji se na předmět Český jazyk a Dramatická výchova a jejich specifika. Dále se v teoretické části snažím přiblížit žáka na 1. stupni základní školy.

V praktické části je mým cílem navrhnout a ověřit dvanáct vyučovacích hodin českého jazyka ve 3. ročníku prvního stupně základní školy s prvky dramatické výchovy. Deset vyučovacích hodin je zaměřeno na jazykovou výchovu a dvě vyučovací hodiny jsou zaměřeny na literární výchovu. Zejména se budu snažit svými poznatky, které během práce získám, dokázat, že dramatická výchova a její uplatnění na 1. stupni základního vzdělávání není často plně doceněna a že by měla být nedílnou součástí nejen českého jazyka, ale měla by mít přesah napříč všemi vyučovacími předměty na 1. stupni základního vzdělávání. V neposlední řadě se budu snažit odpovědět na moji otázku: „Jaké jsou možnosti, které dramatická výchova přináší do výuky českého jazyka.“

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Český jazyk a Dramatická výchova na 1. stupni ZŠ

1.1 Rámcový vzdělávací program

Společně se společenskými změnami po roce 1989 přichází i změny do oblasti školství. Konkrétně je do školních výukových programů zařazen nový předmět Dramatická výchova. Stává se samostatným vyučovacím předmětem v 1. – 5. ročníku vzdělávacího programu Obecná škola a volitelným předmětem ve vzdělávacím programu Občanská škola. Ve školách, kde není Dramatická výchova zařazena do vzdělávacího programu, je součástí vyučovacích předmětů především humanitního zaměření, nejčastěji v hodinách českého jazyka a literární výchovy.

Dramatická výchova v této době stojí na zkušenostech osobností, které se dramatickou výchovou zabývali především v rámci volnočasových aktivit žáků, především divadelních souborů, jejichž cílem je především sociální rozvoj jednotlivce.

V roce 2004 dochází ke schválení nových výukových metod, kterým se změnil systém osnov určující metody výuky. Dramatická výchova je determinována aspektem státním

a aspektem školním. MŠMT schvaluje pro první stupeň základní školy Rámcový vzdělávací program (RVP) pro základní vzdělávání (MŠMT, Praha 2016).

Ve vzdělávacím obsahu Rámcově vzdělávacího programu základního vzdělávání je učivo chápáno jako prostředek k osvojení činnostně zaměřených očekávaných výstupů, které se postupně propojují a vytvářejí předpoklady k účinnému a komplexnímu využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí (RVP 2016, strana 10).

Dagmar Sitná (2009, strana 50) ve své knize *Metody aktivního vyučování* definuje:

„Klíčové kompetence představují soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti, budoucí uplatnění v pracovním i mimopracovním životě a pro jeho další vzdělávání.“

Mezi klíčové kompetence patří kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní. Klíčové kompetence nejsou izolované, ale vzájemně se prolínají. Aby

byly správně rozvíjeny, musí k nim směřovat nejen vzdělávací obsah, ale i činnosti, které v průběhu vyučování probíhají.

Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je tvořen očekávanými výstupy a učivem. V rámci 1. stupně je vzdělávací obsah dále členěn na 1. období (1. až 3. ročník) a 2. období (4. až 5. ročník). Očekávané výstupy mají činnostní povahu, jsou prakticky zaměřené, využitelné v běžném životě a ověřitelné (RVP 2016, strana 14).

Vzdělávacích oblastí, které jsou v Rámcově vzdělávacím programu základního vzdělávání zakotveny, je celkem devět. Jednou z nich je vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace, která se realizuje ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura.

Obor Český jazyk a literatura je rozdělen na složky:

- Komunikační a slohová výchova
- Jazyková výchova
- Literární výchova

Každá složka má stanovené učivo a očekávané výstupy, které jsou uvedeny výše.

Komunikační a slohová výchova má za cíl naučit žáky číst s porozuměním, umět přečtený nebo slyšený text analyzovat a mluvit o něm, správně psát a především se srozumitelně a jasně vyjadřovat. Učivo je rozděleno na složku – čtení, naslouchání, mluvený projev, písemný projev.

Jazyková výchova má za cíl především naučit žáky osvojit si spisovný český jazyk v mluvené i písemné formě, tak aby se pro ně stal zdrojem nejen informací, ale i poznání. Učivo je rozděleno na složku – zvuková stránka jazyka, slovní zásoba a tvoření slov, tvarosloví, skladba, pravopis.

Literární výchova má za cíl naučit žáky rozvíjet především čtenářské dovednosti, umět interpretovat přečtený text, poznat prostřednictvím četby základní literární druhy, formulovat hlavní myšlenku díla a přinášet vlastní názory na dílo, ale také umět rozeznávat skutečnost

a fikci. Prostřednictvím četby žáci získávají vlastní prožitky, které mohou ovlivnit jejich postoje a hodnoty. Učivo je rozděleno na složku – poslech literárních textů, zážitkové čtení a naslouchání, tvořivé činnosti s literárním textem, základní literární pojmy.

Do Rámcově vzdělávacího programu základního vzdělávání se zařazují Doplňující vzdělávací obory, které nejsou povinnou součástí základního vzdělávání, jeho vzdělávací obsah pouze doplňují a rozšiřují. Doplňující vzdělávací obory je možné využít pro všechny nebo jen pro některé žáky jako povinný nebo volitelný vzdělávací obsah. Očekávané výstupy uvedené v Doplňujících vzdělávacích oborech nestanovují závaznou úroveň a jsou pouze doporučené pro formulování výstupů v učebních osnovách v ŠVP (RVP 2016, strana 112).

Jedním z doplňujících vzdělávacích oborů Rámcově vzdělávacího programu je dramatická výchova. Její učivo je rozděleno na složku – základní předpoklady dramatického jednání, proces dramatické a inscenační tvorby, recepce a reflexe dramatického umění.

Doplňující vzdělávací obor dramatická výchova svým obsahem učiva úzce souvisí se vzdělávacím oborem český jazyk a literatura, proto je vzájemná propojenost těchto vzdělávacích oborů na 1. stupni základní školy žádoucí.

1.2 Školní vzdělávací program

Po schválení Rámcového vzdělávacího programu v roce 2004 byl zároveň schválen Zákon č.561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání s účinností od 1. 1. 2005. Tento zákon předpokládá upřesnění Rámcového vzdělávacího programu aplikací Školního vzdělávacího programu.

Školní vzdělávací program (ŠVP) je školský dokument, který v souladu se Školským zákonem zpracovává podle Rámcově vzdělávacího programu základního vzdělávání každá škola realizující základní vzdělávání. Školní vzdělávací program vychází z konkrétních vzdělávacích záměrů školy, zohledňuje potřeby a možnosti žáků, reálné podmínky a možnosti školy i oprávněné požadavky zákonných zástupců žáků. Má na zřeteli postavení školy v regionu i sociální prostředí, ve kterém bude vzdělávání probíhat. Vzdělávací proces na konkrétní škole se pak uskutečňuje podle Školního vzdělávacího programu, který si škola sama vypracovala.

Pro tvorbu Školního vzdělávacího programu vydává MŠMT Manuál, který koncipuje jednotlivé body tvorby Školního vzdělávacího programu a zajišťuje tím komplexnost přístupu všech škol. Každá škola má dostatek vlastního prostoru pro přizpůsobení výuky dle jejích konkrétních možností a podmínek. Všechny základní školy vytváří svůj Školní vzdělávací program, podle kterého mají povinnost vyučovat v 1. - 6. ročníku a to od 1. 9. 2007.

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozlišujeme a porovnává významy slov ➤ Rozlišuje zvukovou a grafickou stavbu slova ➤ Řadí slova podle abecedy ➤ Vyhledává v pravidlech ➤ Ovládá psaní velkých písmen na začátku vět a vlastních jmen ➤ Správně píše a odůvodňuje párové souhlásky ➤ Zvládá hláskovou a slabičnou stavbu slova ➤ Určuje kořen slova a tvoří slova příbuzná ➤ Odůvodňuje a píše i/y – po obojetných souhláskách ➤ Rozlišuje a správně určuje slovní druhy ➤ Poznává podstatné jméno, určuje pád, číslo, rod ➤ Poznává sloveso, určuje osobu, číslo, čas 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Slovní zásoba ➤ Tvoření slov ➤ Tvarosloví ➤ Skladba ➤ Mluvený projev 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ MDV – uplatnění výrazových prostředků, kritické čtení, vnímání vlivu mediálních sdělení, správný výběr pořadů, literatury a tisku ➤ EGS – Evropa a svět (životní prostředí, zvyky, tradice, rozdíly v kulturách)
--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozezná větu jednoduchou a souvětí ➤ Spojuje věty do souvětí ➤ Používá vhodné spojky a spojovací výrazy ➤ Zvládá techniku mluveného projevu ➤ Rozeznává komunikační žánry – formou společenského styku – telefonování, oslovování, omluvu,... ➤ Užívá zdvořilostní obraty ➤ Dotváří děje ➤ Vypráví dle osnovy ➤ Užívá spisovný jazyk ➤ Dodržuje zásady správné hygieny psaní ➤ Umí přepsat a opsat text ➤ Dokáže napsat adresu, pozvánku, dopis, přání ➤ Umí vyplnit jednoduchý tiskopis 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Písemný projev 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ OSV – porozumění sobě samému, pomoc druhým, sociální dovednosti – řešení konfliktu
--	--	--

2. Období	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ čte s porozuměním jednoduché texty ➤ rozumí pokynům přiměřené složitosti ➤ dbá na správnou výslovnost, tempo řeči a pravidelné dýchání ➤ zvládá základní hygienické návyky spojené se psaním ➤ píše písmena a číslice – dodržuje správný poměr výšky písmen ve slově, velikost, sklon a správné tvary ➤ spojuje písmena a slabiky ➤ převádí slova z mluvené do psané podoby ➤ dodržuje správné pořadí písmen ve slově a jejich úplnost ➤ opisuje a přepisuje krátké věty ➤ pozná podstatná jména a slovesa 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ čtení – praktické čtení (technika čtení, čtení pozorné, plynulé, znalost orientačních prvků v textu) ➤ naslouchání – praktické naslouchání (zdvořilé, vyjádření kontaktu s partnerem) ➤ mluvený projev – základy techniky mluveného projevu (dýchání, tvoření hlasu, výslovnost, vyjadřování závislé na komunikační situaci, aj.) ➤ písemný projev – základní hygienické návyky (správné sezení, držení psacího náčiní, hygiena zraku, aj.) ➤ zvuková stránka jazyka – sluchové rozlišení hlásek, výslovnost samohlásek, souhlásek a souhláskových skupin ➤ slovní zásoba a tvoření slov ➤ slova a pojmy, význam slov, slova jednoznačná mnohoznačná, antonyma, synonyma, homonyma ➤ tvarosloví – slovní druhy, tvary slov

<ul style="list-style-type: none"> ➤ dodržuje pořádek slov ve větě ➤ pozná a určí druhy vět podle postoje mluvčího, rozlišuje tvrdé, měkké a obojetné souhlásky ➤ ovládá pravopis měkkých a tvrdých slabik ➤ určuje samohlásky a souhlásky ➤ seřadí slova podle abecedy ➤ správně vyslovuje a píše slova se skupinami hlásek dě – tě – ně –bě – pě – vě – mě ➤ správně vyslovuje a píše znělé a neznělé souhlásky ➤ dramatizuje jednoduchý příběh ➤ vypráví děj zhlédnutého filmového nebo divadelního představení podle daných otázek 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ skladba – věta jednoduchá a souvětí, základní skladební dvojice ➤ pravopis ➤ zážitkové čtení a naslouchání, tvořivé činnosti s literárním textem ➤ přednes vhodných literárních textů, volná reprodukce přečteného nebo slyšeného textu
---	--

<ul style="list-style-type: none"> ➤ čte krátké texty s porozuměním a reprodukuje je podle jednoduché osnovy ➤ určí v přečteném textu hlavní postavy a jejich vlastnosti ➤ rozlišuje prózu a verše – rozlišuje pohádkové prostředí od reálného ➤ ovládá tiché čtení a orientuje se ve čteném textu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ základní literární pojmy – literární žánry: rozpočítadlo, hádanka, říkanka, báseň, pohádka, bajka, povídka, verš, rým, přednes, spisovatel, básník, kniha, divadelní představení, herec, režisér, aj.)
--	--

1.3 Tematický plán

Tematický plán je velmi důležitá organizační pomůcka, která učitelé pomáhá s časovým plánem v daném předmětu. Pro představu přikládám osobní tematický plán z předmětu Český jazyk, který jsem zpracovala sama na základě Školního vzdělávacího plánu.

TEMATICKÝ PLÁN 2017/2018

Předmět: *Český jazyk*

Časová dotace: *8 hodin*

Učebnice: *Český jazyk 1. a 2. díl, Nová škola*

Ročník/třída: *3.ročník/3.C*

Vyučující a autorka: *Pajpachová Šárka*

➤ **Září**

Opakování učiva z 2. ročníku

Věta – slova – slabika – hláska

Abeceda

Druhy vět

Měkké, tvrdé, párové souhlásky

Slova nadřazená a podřazená

Význam slova – významové okruhy – antonyma, synonyma, slova citově zabarvená, slova spisovná a nespisovná

➤ **Říjen**

Hlásková a slabičná stavba slova

Slovní přízvuk

Skupiny bě – pě – vě – mě – dě – tě – ně

Vyslovujeme a píšeme předložky

Pravopis i/y po obojetných souhláskách

Vyjmenovaná slova po B

➤ Listopad

Slova příbuzná – kořen slova

Vyjmenovaná slova po L

Poznávání podstatných jmen

➤ Prosinec

Pravopis i/y po obojetných souhláskách

Vyjmenovaná slova po M

Podstatná jména – číslo, rod, pád

➤ Leden

Pravopis i/y po obojetných souhláskách

Vyjmenovaná slova po P, S

➤ Únor

Pravopis po obojetných souhláskách

Vyjmenovaná slova po V, Z

Slovesa – čas

➤ Březen

Pravopis i/y po obojetných souhláskách

Slovní druhy – ohebné a neohebné

Slovesa – osoba

➤ Duben

Pravopis po obojetných souhláskách

Slovesa – číslo

Podstatná jména – obecná, vlastní – velká písmena

➤ Květen

Pravopis po obojetných souhláskách

Slovesa – neurčitý tvar (infinitiv)

Spojky a spojovací výrazy

➤ Červen

Procvičování učiva

Práce s Pravidly českého pravopisu

-

TEMATICKÝ PLÁN 2017/2018

Předmět: *Český jazyk - Čtení*

Učebnice: *Čítanka Alter, Staré pověsti české pro děti*

Ročník/třída: *3.ročník/3.C*

Vyučující a autorka: *Pajpachová Šárka*

➤ Cíle

- Plynulé čtení
- Tiché čtení
- Četba s porozuměním
- Členění textu – orientace v textu
- Správné dýchání a výslovnost při čtení
- Přednes básní (sloka, verš, rým)
- Pamětné zvládnutí vybraných básní
- Vyprávění
- Dramatizace
- Domýšlení dějů
- Charakterizace postav
- Atmosféra příběhu – postoj
- Ilustrace, ilustrátor
- Umělecké vyjádření skutečnosti, fantazie
- Četba na pokračování

- Pohádka, povídky, pověst, bajka
- Spisovatel, básník
- Využití poezie, prózy, divadla, filmu jako zdroje poznatků

Součástí hodin Čtení jsou pravidelné návštěvy Městské knihovny na Ládví, kde jsou po vzájemné dohodě s paní knihovnicí pro žáky vždy připraveny besedy na vybrané téma. Zároveň v hodinách Čtení pravidelně navštěvujeme školní knihovnu, kde si žáci vybírají literaturu dle vlastního výběru nejen pro četbu doma, ale i pro společnou četbu ve vyučování.

TEMATICKÝ PLÁN 2017/2018

Předmět: *Český jazyk - Psaní*

Učebnice: *Písanka 1. a 2. díl, Prodos*

Ročník/třída: *3.ročník/3.C*

Vyučující a autorka: *Pajpachová Šárka*

➤ Cíle

- Upevňování správných tvarů písmen a číslic (sklon, velikost písma)
- Automatizace psacího písma
- Dodržování hygienických návyků (správné sezení, držení pera)
- Kontrola vlastního písemného projevu
- Psaní adresy, přání, pozvánky, dopisu
- Vyplnění jednoduchého tiskopisu

TEMATICKÝ PLÁN 2017/2018

Předmět: *Český jazyk - Sloh*

Ročník/třída: *3.ročník/3.C*

Vyučující a autorka: *Pajpachová Šárka*

➤ **Září**

Formy společenského styku – pozdrav (oslovení, zdvořilostní obraty, průběh, rozloučení)

➤ **Říjen**

Vypravování – tvoření nadpisu, osnovy, vlastní příběh, tvorba závěru (řazení vět do celku)

➤ **Listopad**

Formy společenského styku – rozhovor (modelové situace)

➤ **Prosinec**

Popis – osnova, nadpis, výrazové prostředky, použití přirovnání

➤ **Leden**

Vypravování – osnova, slova citově zbarvená, přímá řeč

➤ **Únor**

Popis – výrazové prostředky, odstavce

➤ **Březen**

Vypravování podle obrázkové osnovy

➤ **Duben**

Popis – pracovní postup

➤ **Květen**

Formy společenského styku – telefonování

➤ Červen

Formy společenského styku – dopis (místo, datum, oslovení, navázání kontaktu, vlastní obsah, podpis)

➤ **Cíle** (v oblasti stylizace a kompozice)

- Výstižné výrazy
- Slova spisovná a nespisovná
- Slova citově zabarvená
- Využívání přímé řeči

➤ **Cíle** (v oblasti výcviku v souvislých jazykových projevech)

- Sestavování osnovy
- Reprodukce podle osnovy
- Reprodukce podle obrázkové osnovy
- Dotváření dějů

2 Dramatická výchova

2.1 Pojem dramatické výchovy

Pojem dramatická výchova má původ v řeckém slově drama, které odvodil Aristoteles z řeckého slova „dran“, což znamená jednání. Současné školství ve své praxi používá mnoho odvozenin od původního slova drama např. výchovná dramatika, tvořivá dramatika, výchovné drama, tvořivé drama, drama ve výchově aj. Odborná literatura uvádí, že je dramatická výchova součástí pěti oborů estetické výchovy spolu s výchovou literární, výtvarnou, hudební a pohybovou/taneční.

V knize Metody a techniky dramatické výchovy od Josefa Valenty (2008, strana 40) je dramatická výchova formulována slovy:

„Dramatická výchova je systém řízeného, aktivního uměleckého, sociálního a antropologického učení dětí či dospělých založený na využití základních principů a postupů dramatu a divadla se zřetelem na jedné straně ke kreativně – uměleckým (divadelním a dramatickým) a k pedagogickým (výchovným či formativním) požadavkům a na druhé straně k bio – psycho – sociálním podmínkám (individuálním i společným možnostem dalšího rozvoje zúčastněných osobností).“

Eva Machková ve své knize Úvod do studia dramatické výchovy (2007, strana 32) formuluje dramatickou výchovu slovy:

„Dramatická výchova je učení zkušeností, tj. jednáním, osobním, nezprostředkovaným poznáváním sociálních vztahů a dějů přesahujících aktuální reálnou praxi zúčastněného jedince. Je založena na prozkoumávání, poznávání a chápání mezilidských vztahů, situací a vnitřního života lidí současnosti i minulosti, reálných i fantazií vytvořených. Toto prozkoumávání a poznávání se děje ve fiktivní situaci prostřednictvím hry v roli, dramatického jednání v situaci. Je to proces, který může, ale nemusí vyústit v produkt (představení).“

V knize Uvedení do systému školní dramatiky od Kristy Bláhové (1996, strana 22) je dramatická výchova formulována slovy:

„Dramatická výchova je obor zabývající se osobnostně sociálním učením. Základním stavebním kamenem, s nímž dramatická výchova pracuje, je fiktivně navozená dramatická situace založená na mezilidské interakci a využívající simulačních a rolových her k aktivnímu poznávání světa, člověka, společnosti a sebe sama.“

Soňa Kořátková v knize Vybrané kapitoly z dramatické výchovy (1998, strana 49) definuje dramatickou výchovu slovy:

„Dramatická výchova je výchovná disciplína, která využívá některých prostředků a postupů divadelního umění. Je to učení především přímým prožitkem a vlastní zkušeností v jednání.“

Obecně je dramatická výchova pedagogická disciplína, která pracuje především s prožíváním, mezilidskými vztahy, jednáním v situacích a jejich přeměnou v hraní „jako“. Žák se stává někým nebo něčím jiným v nabízené hře, při které se učí osvojovat prvky dramatického umění a s jejich pomocí následně vyjadřovat vlastní emoce, myšlenky i názory. Tím si žák vytváří svůj vlastní fiktivní svět, ve kterém probíhá děj a on s ním následně vědomě podle sebe pracuje. Žák se tak učí prožitkem s vlastní zkušeností, vědomostí i dovedností.

Dramatická výchova je systém činností, které si učitel sám cíleně řadí do své vyučovací hodiny nebo bloku. V rámci hodiny nebo bloku se žák učí především vlastním prožitkem a životní zkušeností, kterou získá nejen v jednání, ale i při hledání řešení dějové situace, popř. problému se zapojením nejen emocí, intelektu, ale i těla.

Dramatická výchova rozvíjí především:

- psychosomatické a sociálně komunikační dovednosti
- samostatné a kritické myšlení
- obrazotvornost, tvořivost, fantazii a představivost
- spolupráci
- citlivého diváka a čtenáře
- vnímání estetických a uměleckých kvalit života

Dramatická výchova ve svém procesu nabízí žákovi možnost zkoumat určitá témata nebo konflikty z různých úhlů pohledu, uvědomovat si důsledky jednání v různých situacích i důsledky jejich řešení s uvědoměním si vztahu fikce a reality. Pomocí hry získává žák zkušenosti, má možnost rozpoznat a pochopit problém nebo konflikt, přemýšlet o příčinách i následném řešení. Tím žák rozvíjí vlastní empatii, uvědomuje si zodpovědnost za své rozhodnutí a učí se své činy hodnotit. Hlavními prostředky dramatické výchovy je především lidský hlas a lidské tělo. Právě prostředky lidské komunikace jsou pomocí dramatické výchovy systematicky rozvíjeny, od somatických dovedností např. tvorby dechu, hlasu, artikulace nebo držení těla přes psychofyzické dovednosti např. sdělování nebo naslouchání až k využití v dramatické práci i k uplatnění v běžném životě. Velmi důležitým a typickým prvkem dramatické výchovy je skupinová práce, která nabízí velký prostor pro rozvoj sociálních dovedností, komunikačních dovedností a k hledání společných cílů v rámci kooperace. Dagmar Sitná ve své knize *Metody aktivního vyučování* (2009, strana 51) sděluje, že žákům práce ve skupinách vyhovuje, je pro ně zajímavá a podnětná, protože svou vlastní činností určují průběh vyučování. Velkou součástí dramatické výchovy je u žáka také rozvoj schopností argumentace a obhajoby vlastní myšlenky, postoje nebo rozhodnutí, což je nejčastěji zařazováno do diskuse. „*Diskuse je chápána jako dialog dvou a více osob.*“ (Josef Valenta, *Metody a techniky dramatické výchovy* 2008, strana 171).

Neodmyslitelnou částí dramatické výchovy je také rozvoj schopností v oblasti hodnocení a reflexe vlastních výsledků učení. Pomocí dramatické výchovy se žák učí reflektovat výsledky nejen své, ale i druhých, a to v rámci dvojice nebo skupiny, včetně zpětné vazby. Prvkem dramatické výchovy, který ale není hlavním cílem práce, je tvorba jevištního nebo přednesového tvaru s možností veřejného předvedení. Ve výchovně vzdělávacím procesu se stává pouze možným prostředkem. Oproti tomu v oblasti literární se stává dramatická výchova velmi účinným prostředkem, který nabízí žákovi velké

množství rolí a možných témat k zamyšlení a následnému řešení. Tím jsou metody dramatické výchovy nápomocny k vytváření pozitivního vztahu k literatuře a celkově ke čtenářství žáka. Doménou dramatické výchovy je rozvoj kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, které jsou zároveň jako klíčové uvedeny v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. V neposlední řadě je zaměřením dramatické výchovy poznávání divadelního umění a poznávání světa, a to zejména tvůrčím procesem tak, aby se ze žáka stal aktivní, tvořivý a vnímavý jedinec.

Dramatická výchova je v Rámcově vzdělávacím programu základního vzdělávání vedena jako doplňující obor. Spolu s hudební výchovou a výtvarnou výchovou je součástí vzdělávací oblasti Umění a kultura.

2.2 Cíle dramatické výchovy

Obecnou formulací základního cíle dramatické výchovy je mnohostranně a harmonicky rozvinutá osobnost, která si má osvojit – poznatky, dovednosti, techniky, návyky, kompetence, hodnoty a postoje.

Josef Valenta (Metody a techniky dramatické výchovy 2008, strana 62) cíl definuje: „Cíl je předpokládaný výsledek edukace. Cíle dramatické výchovy směřují do oblasti divadla a dramatu.“

Soňa Kořátková (Vybrané kapitoly dramatické výchovy 1998, strana 62-63) formuluje cíl takto:

„Cílem pedagogické práce v dramatické výchově by měl být jedinec, který se stane:

- 1. člověkem orientujícím se v sobě, ve světě*
- 2. člověkem kompetentním schopným používat dovednosti a poznatky aktivně, tvořivě a odpovědně*
- 3. člověkem schopným stálého seberozvíjení a adaptace odolným vůči neustálým změnám, které s sebou moderní doba přináší*
- 4. člověkem vědomým si svých možností a limitů, člověkem zdravě sebevědomým, ale současně pokorným, člověkem, který je schopen sám sebe vnímat jako součást světa, jež ho v mnohém přesahuje.“*

Cílem je ale především to, co je třeba v daném období pro žáka nejdůležitější a na co se je v rámci jeho rozvoje potřeba zaměřit, tudíž čeho chce jako učitel dosáhnout. Učitel (nejen) dramatické výchovy si musí být plně vědom, kterých cílů chce u žáka svojí výukou dosáhnout tzn. co je prioritní, co je možné odložit nebo co je možné úplně vynechat. Než si začne učitel (nejen) dramatické výchovy stanovovat cíle, měl by žáky v rámci skupiny důkladně poznat, aby mohl přihlížet na individuální specifika jednotlivých žáků. Zároveň by si měl učitel (nejen) dramatické výchovy uvědomit, jaká je jeho vlastní vybavenost a co může žákům nabídnout. Určitě by neměl opomenout propojení dramatické výchovy s příbuznými obory z oblasti vědění a plně jich využít. Stejně jako by se měl stále sebevzdělávat a rozšiřovat své vědomosti a dovednosti. Pedagogická práce v dramatické výchově si obecně klade za cíl, aby se žák orientoval sám v sobě a uměl své dovednosti využívat aktivně a tvořivě. Vnímání skutečností kolem sebe, orientování se v sobě, správné formování vlastních myšlenek, prezentování svých názorů, řešení problémů, uvědomování si mravních problémů, respektování názorů druhých, naslouchání, přijímání kritiky, spolupráce na společné práci, nesení zodpovědnosti atd. je jen výčet toho, co si klade dramatická výchova za cíl jako výchovný prostředek pro výchovu vnímavé a tvořivé osobnosti. V současné době plně moderních technologií a možných nebezpečných nástrah jsou stále aktuálnější cíle související s potřebou sociálního učení, především osvojování sociálních vědomostí a dovedností. Obecně jsou cíle dramatické výchovy v knize Evy Machkové, *Jak se učí dramatická výchova* (2007, strana 35) rozděleny do třech základních rovin:

- v rovině sociální
 - struktura skupiny, její dynamika, vztahy ve skupině, kooperace
 - poznávání života, světa, lidí
- v rovině osobnostní
 - psychické funkce (pozornost, vnímání, obrazotvornost, myšlení, komunikace, emoce, vůle)
 - schopnosti (inteligence, tvořivost, speciální schopnosti) a příslušné dovednosti
 - motivace, zájmy
 - hodnotový žebříček, postoje
- v rovině dramatické
 - dovednosti v dramatické oblasti (hra v roli, výstavba celku, výrazové prostředky)

- vědomosti o dramatických aktivitách a divadle (dramaturgie, historie, teorie)

Cíle v rovině sociální zmiňují empatii, porozumění, toleranci. To vše by měl žák přijmout za vlastní a uplatňovat během celého života. Jak uvádí Eva Machková ve své knize Úvod do studia dramatické výchovy (2007, strana 52):

„Drama dovoluje stát se někým jiným v určité situaci a okolnostech, přijmout jeho roli, představit si, jak se člověk s tím či oním charakterem, v té či oné sociální roli cítí, jak myslí, jak a proč se rozhoduje a jak v důsledku toho jedná. Vnímáme-li chování lidí kolem sebe v reálném životě, velmi často je posuzujeme jen ze svého stanoviska, tj. jak toto chování působí na nás, na naše pocity a postoje, jak ovlivňuje naplnění našich potřeb, tj. vidíme je zvenčí a subjektivně, někdy dokonce egocentricky. Vstup do role umožňuje podívat se na ně i zevnitř, a tedy je začít posuzovat objektivněji.“

Proto je třeba u žáka rozvíjet především sociální porozumění. Schopnost vnímat a chápat druhé, vcítit se do jejich situace a pochopit motiv jejich jednání je pro dramatickou výchovu velmi důležité. Vstupem do role někoho jiného má žák možnost lepšího pochopení a nahlížení na situaci nebo jednání druhého.

Se sociálním rozvojem souvisí podle Machkové také spolupráce, souhra, schopnost domluvy v rámci skupiny a vzájemné reakce.

Příklady cílů v sociální rovině

- osvojit si spolupráci se spolužáky ve dvojicích, skupinách
- osvojit si vztahy v rámci skupiny
- rozvíjet komunikaci se spolužáky i učiteli
- respektovat individuální odlišnosti
- naučit se naslouchat druhým a respektovat je
- rozvíjet pozitivní ovlivňování mezilidských vztahů
- rozeznávat nehumánní postoje
- rozvíjet empatii
- dokázat spravedlivě ohodnotit práci svojí i spolužáků

Cíle v rovině osobnostní tvoří několik oblastí individuálního rozvoje a mají za úkol naučit žáka schopnosti, které mu ulehčí vstup do jeho osobního, ale i budoucího pracovního života. Podle Evy Machkové (Úvod do studia dramatické výchovy, 2007) je velmi důležitý rozvoj komunikačních dovedností verbálních se schopností vyjádřit vlastní myšlenky, postoje a pocity. Zároveň ale také schopnost přijmout myšlenku, postoj a pocit někoho druhého spolu s rozvojem naslouchání a porozumění. S tím samozřejmě souvisí souvislá řeč, rozvinutá slovní zásoba, správná formulace, artikulace a také práce s hlasem a dechem. V oblasti rozvoje komunikačních dovedností neverbálních se jedná o schopnosti zvládnutí mimiky obličeje, těla, gestikulace, koordinace pohybu, vnímání prostoru a temporytmu.

Další skupinou cílů v osobnostní rovině, které Eva Machková ve své knize Úvod do studia dramatické výchovy uvádí, je rozvoj tvořivosti, obrazotvornosti, představivosti a fantazie. A to nejen v oblasti umění, ale i v rozvoji schopnosti tvůrčí tvorby a realizace ve vlastním životě.

Dramatická výchova nabízí hru, sociální role a s tím související problém nebo konflikt, tím je žák nucen hledat způsoby řešení, klást otázky a tudíž i rozvíjet další skupinu cílů v rovině osobnostní – kritické myšlení. Slovy Evy Machkové (Úvod do studia dramatické výchovy, 2007, strana 53):

„Situace nastolená ve hře, okolnosti, sociální role a charaktery na nich se podílející představují problém, který má být řešen, vyžadují tedy myšlení, schopnost klást otázky, posuzovat různé varianty, jejich ověřování, třídění a volbu varianty optimální, která k řešení vede. Vstup do role dovoluje odstup, a tedy i relativně objektivní pohled na problém, který v reálném životě může být pojímán subjektivně, a tedy i jednostranné. Situace hry, v níž nehrozí sankce a nenapravitelné důsledky dává jedinci svobodu a nezávislost.“

Velmi důležitá skupina osobnostních cílů (nejen) v dramatické výchově, které Eva Machková uvádí, je rozvoj emocionální. Je potřeba, aby žák věděl, že emoce jsou jeho součástí, ať už jsou pozitivní či negativní. Dramatická výchova žákovi nabízí, aby své emoce vyjádřil hrou nebo slovně a aby hledal řešení případného problému.

Vlivem dramatické výchovy si žák může také uvědomit své schopnosti a možnosti. Vstupem do role poznává nejen sebe, ale i své vrstevníky, tím může získat vlastní sebezpoznání a sebekontrolu – další velmi významná skupina cílů v osobnostní rovině. Slovy Evy Machkové (Úvod do studia dramatické výchovy, 1998, strana 54):

„Každý hráč dostává příležitost vyjádřit se, poznávat druhé a uvědomovat si tak nejen, že má svou hodnotu, ale také, v čem spočívá. I nejméně průbojné, nejméně úspěšné dítě má příležitost cítit se potřebným pro druhé, projevit svoje specifické schopnosti a možnosti, vstoupit do role, jaká mu dosud byla odepřena a jakou možná v životě ani nikdy mít nebude, zakusí ji však jako svou možnost. Ale je tu i místo pro silně dominantní, příliš sebejisté nebo egocentrické, aby si uvědomili své skutečné místo mezi druhými, naučili se je respektovat, brát na ně ohled, aby pochopili, že nikdo není nejlepší ve všem.“

Příklady cílů v osobnostní rovině

- rozvíjet vyjadřovací schopnosti
- rozvíjet nezávislé myšlení a pozitivní sebepojetí
- rozvíjet sebezpoznání, sebekontrolu, sebevědomí a sebehodnocení
- naučit se uvolnit emoce
- rozvíjet vlastní vůli
- rozvíjet vnímavost
- rozvíjet tvořivost, obrazotvornost a fantazii
- osvojit si pozitivní rozvoj postojů a hodnotového žebříčku
- naučit se řešit problém

Cíle v rovině dramatické tvoří jádro dramatické výchovy a představují především estetický rozvoj v oblasti umění a kultury. Žák získává zkušenosti s prvky dramatu. Jak uvádí Eva Machková (Úvod do studia dramatické výchovy, 1998, strana 55):

„Dramatická výchova uvádí děti a mladé lidi do divadelního umění tím, že poskytuje zkušenost s nejdůležitějšími elementy dramatu, které jsou jeho trvalou a nezbytnou součástí – s jednáním a hrou v roli, s konfliktem, s dramatickou situací, dramatickým dějem, s dramatickým dialogem. Po jisté zkušenosti s improvizovanými hrami i se základy dramatické výstavby.“

Příklady cílů v dramatické rovině

- seznámit se s divadlem
- vzbudit zájem o kulturu a umění
- seznámit se s divadelními složkami
- seznámit se s divadelní technikou
- rozvíjet schopnost zvládnutí prostoru
- rozvíjet schopnost výrazu pohybu
- rozvíjet rytmického cítění a smysl pro gradaci
- osvojit si hru v roli
- jednat přirozeně v improvizacích

Kromě výše uvedených třech základních rovin mohou být cíle dramatické výchovy tříděny do dalších skupin např. podle časového horizontu se dělí:

Cíle krátkodobé se vztahují na dílčí dovednost, zaměřené např. na lekci nebo vyučovací hodinu.

Příklady

- vyjádřit náladu pohybem
- přijmout fiktivní prostředí
- přijmout imaginární rekvizitu
- rozlišit zvuky
- spolupracovat ve skupině na společné práci
- vstoupit do role
- vytvořit etudu

Cíle střednědobé jsou zaměřené např. na měsíce nebo pololetí.

Příklady

- vytvořit vazby ve skupině
- spolupracovat na společné práci a nést za ní zodpovědnost
- rozvíjet naslouchání
- respektovat názory skupiny
- rozvíjet smysl pro gradaci v rytmu, pohybu, etudách
- rozvíjet výslovnost a jazyk

Cíle dlouhodobé se vztahují na rozvíjení pozitivních rysů osobnosti a sociálních dovedností, zaměřené na delší časový úsek např. za celé období výuky dramatické výchovy.

Příklady

- rozvíjet vyjadřovací schopnosti
- rozvíjet tvořivost a fantazii
- rozvíjet improvizální schopnosti
- rozvíjet schopnost výrazu pohybem
- rozvíjet rytmické cítění a smysl pro gradaci
- rozvíjet sociální cítění a empatii
- rozvíjet vcítění pomocí hry v roli
- rozvíjet improvizální schopnosti

Mezi cíli krátkodobými (konkrétnějšími) a cíli dlouhodobými (obecnějšími) musí být souhra. Propojenost cílů je spojena především se schopnostmi, potřebami a zájmy žáka.

Na závěr je třeba napsat, že uvedené skupiny cílů dramatické výchovy jsou jen částečným výčtem cílů, jejichž množství je obsáhlé. Vždy záleží na učiteli, který pohled a přístup pro svoji práci zvolí.

2.3 Metody a techniky dramatické výchovy

V obecném slova smyslu je metoda učitelem záměrně zvolená cesta k cíli rozhodující o využití prostředků k jeho dosažení a současně patří k důležitým faktorům výchovně vzdělávacího procesu.

Metoda je vždy propojena nejen s obsahem, ale i cílem. Proto musí učitel vždy při volbě metody, kterou chce aplikovat, přihlédnout na potřeby žáka, jeho způsob myšlení, dosavadní zkušenosti i jeho zájmy. Velmi důležité při volbě metody je také učitelovo vlastní uvědomění profesních kvalit a osobnostních charakteristik.

Pojem metoda Josef Valenta ve své knize *Metody a techniky dramatické výchovy* (2008, strana 46 – 47) popisuje hned pětkrát:

„Pojmem metoda lze označit

- celý systém dramatické výchovy.“
- základní koncepční metodický princip, na němž je dramatická výchova založena.“
- specifický styl práce.“

- soubor nebo skupinu dílčích postupů, respektive jejich společný princip.“
- konkrétní postup.“

Eva Machková ve své knize Jak se učí dramatická výchova (2007, strana 94) definuje metodu:

„Metoda v nejobecnějším slova smyslu znamená cestu k cíli, která rozhoduje o jeho dosažení. V pedagogice je vykládána jako záměrné uspořádání činností učitele a žáků, směřující k naplnění cílů pedagogických.“

Radek Marušák, Olga Králová a Veronika Rodriguezová ve své knize Dramatická výchova v kurikulu současné školy (2008, strana 9) píší:

„Metodika dramatické výchovy je založena na učení celostním, zkušenostním, kooperativním a svým pojetím procesu vychází zejména z konstruktivistických konceptů vyučování.“

Pojem technika je v pedagogice označována jako konkretizace metody. V obecném slova smyslu je technika prostředkem metody, s jejíž pomocí se naplňuje konkrétní cíl s přesným rozpracováním, tj. učí se část učiva, určitý postup nebo konkrétní dovednost, pro kterou se učitel sám rozhodne. Josef Valenta (Metody a techniky dramatické výchovy 2008, strana 48) uvádí: *„Technika je typ metody vyžadující, aby učící se člověk prakticky a osobně jednal.“* Bývá velmi časté, že obsahy pojmu metoda a technika se integrují.

Podle Evy Machkové jsou v každé dramatické činnosti nejdůležitějšími prvky hra v roli a fikce. Jde o postup, při kterém se člověk stává někým nebo něčím jiným, vstupuje tzv. „do bot někoho druhého.“

Proto se i hra v roli nebo – li rolová hra stala nejzákladnější metodou v dramatické výchově, při které žák:

- jedná za jinou postavu
- formuluje a vyjadřuje své názory/myšlenky
- naslouchá druhým
- ve fikci prozkoumává a hledá odpovědi

Dramatická výchova je stále se vyvíjející disciplína, i proto nemůže být její výčet metod a technik nikdy zcela úplný. I v odborné literatuře se setkáme s nejrůznějšími klasifikacemi od různých autorů. Nejrozšířenější dělení metod a technik nabízí Josef Valenta (Metody

a techniky dramatické výchovy 2008, strana 123), který je roztrídil do řádů podle určitých kritérií. Ke každé metodě uvádím i příklad, z nichž jsou některé součástí praktické části.

Základní třídění:

A. Základní metoda prvního řádu (nikdy nesmí chybět)

I. Metoda (ú)plné hry

- např. plná rolová hra založená na reálných zkušenostech

B. Základní metody a techniky druhého řádu

II. Metody pantomimicko – pohybové (založené na aktivitě celého těla)

- např. narativní pantomima, zrychlená pantomima, zrcadlení, živá loutka

III. Metody verbálně – zvukové (založené na slově a zvuku)

- např. čtení, rozhovor, brainstorming, diskuse

C. Metody a techniky doplňující a podporující základní metody

IV. Metody graficko – písemné (založené na písmu)

- např. myšlenková mapa, plakáty, obrazy, odborný text

V. Metody materiálůvě – věcné

- např. práce s kostýmem, práce s papírem, práce s rekvizitou

Pro učitele dramatické výchovy je nejdůležitější osobnostně sociální rozvoj žáka, proto uvádím dělení podle dalšího kritéria, které se zároveň vztahuje k mé diplomové práci spolu s uvedením příkladu, který je součástí praktické části.

Dělení podle potřeb dosažení kvalitního osobnostně sociálního rozvoje dítěte dělí Josef Valenta metody a techniky ve své knize *Metody a techniky dramatické výchovy* na dvě základní skupiny.

1. Metody a techniky stavby, strukturování, řízení a hodnocení školního dramatu jsou:

- metody a techniky expozice
 - např. uvedení dramatu literárním textem
- metody a techniky vytváření kontextu
 - např. dokončení děje

- metody a techniky hry v roli a simulaci
 - např. jednání v roli
 - metody a techniky řešení dramatického konfliktu
 - např. živý obraz
 - metody vedení a řízení dramatu
 - např. narativní pantomima
 - metody a techniky reflexe a hodnocení
 - např. diskuse
2. Metody a techniky podpůrné. Nejčastěji jsou to průpravné hry a cvičení, které rozvíjí:
- dramatické dovednosti
 - např. temporytmické cvičení, cvičení na prostorové cítění
 - psychické funkce
 - např. cvičení na pozornost a soustředění, na obrazotvornost a tvořivost, na smyslové vnímání
 - sociální dovednosti
 - např. cvičení kontaktu a komunikace, cvičení na skupinovou citlivost
 - pohyb a řeč
 - např. cvičení na stylizovaný pohyb, cvičení hlasová a dechová

Josef Mlejnek ve své knize Dětská tvořivá hra (2011, strana 41 - 102) nabízí zcela odlišný typ třídění metod a technik dramatické výchovy, jeho dělení:

- hry bez kontaktu s partnerem
 - např. hra umíš naslouchat
- hry s komunikativními prvky
 - např. hra na ozvěnu

Josef Mlejnek dále obě skupiny rozčlenil podle věku žáků na 7 – 10 let a 11 – 14 let a ještě vytvořil v každé kategorii podskupinu na konkrétní činnost:

- na pozornost
- na vnímání
- na řeč
- na paměť
- na představivost a fantazii

- na rytmus
- na uvolnění
- na improvizace a kostýmní improvizace
- na hry s rekvizitou

Krista Bláhová ve své knize Uvedení do systému školní dramatiky (1996, strana 23 – 24) dělí metody a techniky následovně:

- k osobnostnímu rozvoji slouží systém průpravných her a cvičení
 - hry a cvičení rozvíjející uvolnění a schopnost koncentrace a přenášení pozornosti
 - hry a cvičení rozvíjející rytmické cítění a dynamiku
 - hry a cvičení, v nichž se scitlivuje smyslové vnímání včetně prostorového cítění a všestranně se rozvíjí schopnost objevovat sebe sama a okolní svět
 - hry a cvičení, které uvolňují představivost, obrazotvornost a fantazii
 - hry a cvičení prohlubující a obohacující pohybové dovednosti, včetně správného držení těla, orientace v prostoru, koordinace pohybů a jemné motoriky, a schopnosti pohybového vyjádření
 - hry a cvičení rozvíjející řečové dovednosti (kultura a technika mluvy), a především schopnosti a dovednosti komunikovat slovem
 - hry a cvičení rozvíjející jazykové cítění a barvitost mluveného projevu
 - hry a cvičení na rozvoj paměti
 - hry a cvičení na rozvoj logického myšlení a strategie myšlení
- k sociálnímu rozvoji slouží dramatické hry a improvizace
 - dramatické hry a improvizace se situacemi, v nichž jde zejména o řešení konfliktů
 - dramatické hry a improvizace, v nichž účastníci (žáci, učitel, nebo žáci spolu s učitelem) vstupují do rolí a jednají v nich
 - dramatické hry a improvizace rozvíjející schopnost charakterizace
 - dramatické hry a improvizace s ději (příběhy), k nimž lze čerpat náměty jak z reality, tak z uměleckých (zvláště literárních) děl

Závěrem je třeba zmínit, že můj výběr metod a technik souvisí s praktickou částí diplomové práce a že jde o výčet metod a technik, se kterými já osobně velmi často ve svých hodinách pracuji.

2.4 Formy dramatické výchovy

Dramatická výchova se v současné škole uplatňuje v podobě mimoškolní a školní. Liší se svými cíli a metodami, což je dáno složením skupin a motivací jejich členů. Základní kritéria jsou:

Zájmová dramatická činnost

- dobrovolnost
- výběrovost

Uplatnění zájmové dramatické činnosti je především v základních uměleckých školách, souborech, domech dětí a mládeže, kroužcích při základních školách nebo výchovných zařízeních. Nejčastěji směřuje k osvojování dovedností a k divadelní produkci.

Školní dramatická činnost

- povinnost
- nevýběrovost

Uplatnění školní dramatické činnosti je v mateřských, základních a středních školách. Dramatická činnost je podle podmínek školy a její koncepce vyučována:

- jako samostatný vyučovací předmět s přesně vymezenou časovou dotací
- jako učební metoda v jiných vyučovacích předmětech

Jako samostatný předmět je dramatická výchova zařazena do učebního plánu projektu Obecná škola. Předmět se zaměřuje na rozvoj všeobecně vzdělávací, esteticko – výchovný a osobnostně – sociální. Bývá zaměřen k divadelním dovednostem (jevištní nebo přednesový tvar) nebo k osobnostnímu rozvoji, popřípadě může dojít ke spojení obojího.

„Prioritou dramatické výchovy na prvním stupni základní školy je osobnostní a sociální rozvoj žáků, uplatnění tvořivosti, samostatnosti myšlení, komunikace, kontaktu a kooperativnosti. Současně dramatika obohacuje estetickou a uměleckou výchovu o základní dramatické dovednosti, kultivuje vyjadřování žáků, posiluje morální výchovu, je protiváhou verbálnímu a racionálnímu typu učení.“ (Machková, E., Jak se učí dramatická výchova 2007, strana 199).

Jako učební metoda je dramatická výchova nejčastěji vyučována v různých formách, vedle esteticko – výchovných předmětů nejčastěji v prvouce, vlastivědě, přírodovědě, občanské výchově nebo rodinné výchově. Nejčastěji v tematických oblastech, které mají spojitost s lidským jednáním a chováním. Velmi časté je propojení v českém jazyce a literární výchově, kde si žák osvojuje dovednosti komunikace, dialogu, dorozumívání a praktického užívání jazyka. Dramatická výchova bývá zařazována i do výuky cizích jazyků, kde napomáhá žákovi ke komunikaci. Učební metody dramatické výchovy velmi často napomáhají k integraci vyučovacích předmětů. Především v nižších ročnících základní školy je učební metoda u žáků vítána a učiteli opětovně zařazována do vyučovacích jednotek nebo celých vyučovacích bloků, které velmi často přesahují jednu vyučovací jednotku. Slovy Evy Machkové (Jak se učí dramatická výchova 2007, strana 202): *„Specifické místo mají dramatické metody tam, kde není odborné vyučování, tj. ve škole mateřské a na prvním stupni základní školy, kde mohou prolínat veškerou činností, spojovat se se všemi či téměř všemi ostatními aktivitami a učením, fungovat jako osvěžení a uvolnění uprostřed jiné práce, jako prostředek rozvíjení různých psychických funkcí a schopností, jako způsob zapamatování nebo pochopení určitých jevů a faktů, atd.“*

V Rámcově vzdělávacím programu je dramatická výchova uvedena jako doplňující vzdělávací obor. Vzdělávací oblast pouze doplňuje a rozšiřuje, proto je na školách využíván jako povinný nebo povinně volitelný vzdělávací obsah, který má bohužel velmi malou časovou dotaci.

Je důležité zmínit, že dramatická výchova je uplatňována také při přípravě učitelů nejen dramatické výchovy, ale i dalších aprobací.

2.5 Hra

Hra je v Masarykově naučném slovníku (1927, strana 324) definována:

„Činnost, která se koná pro ni samu, pro libost z ní samé prýšticí, která není prostředkem k nějakému vzdálenému cíli jako práce.“

Pedagogický slovník (2009, strana 82) uvádí:

„Hra je formou činnosti, která se liší od práce i od učení. Člověk se zabývá hrou po celý život, avšak v předškolním věku má specifické postavení – je vůdčím typem činnosti.“

Hra je jednou ze základních forem lidské činnosti, která je pro každého jedince velmi důležitá, protože ho provází po celý jeho život v různých životních obdobích, podobách a etapách. Nejvýznamnějším obdobím je dětství, v tomto vývojovém období je hra pro zdravý vývoj jedince opravdu nezbytná, je totiž hlavní náplní času dítěte. S postupem věku dítěte hra pozvolna ustupuje záměrnému a vědomému učení. Je důležité zmínit, že hra je víceúčelová dobrovolná činnost, která má vlastní prostor, čas a pravidla. Je to činnost, která slouží k uspokojování citových potřeb každého dítěte. Umožňuje mu jeho duševní rozvoj, zároveň posiluje sociální vztahy a obohacuje jeho životní zkušenosti. Pomocí hry se u dítěte uvolňuje vnitřní napětí, nabývá nové dovednosti, rozvíjí hrubou i jemnou motoriku, obrazotvornost, fantazii a tvořivost, velmi napomáhá rozvoji soustředění i pozorovacích schopností. Dítě tak pomocí hry získává nové vlastnosti volní i charakterové. Prostřednictvím hry dítě aktivně poznává okolní svět, objevuje ho, prožívá i tvoří. Ve hře se také projevují zájmy dítěte, vytváří se vztahy k okolí, vrstevníkům i dospělým.

Principem hry je především aktivita dítěte. Dítě se dokáže do hry ponořit, vytvořit vysoký stupeň soustředění, věřit svým citům, uplatnit svoji fantazii a hru vykonávat ze všech sil a schopností. V případě nepřítomnosti aktivity je dítě ochuzeno a může se to projevit v jeho dalším vývoji.

Sussana Millar ve své knize Psychologie hry (1978, strana 27) uvádí:

„Dítě sice odlišuje realitu hry, ovšem pomocí objektů a situací převzatých z reálného světa si vytváří svůj vlastní svět, v němž může zcela libovolně znovu prožívat příjemné zážitky nebo spojovat a měnit události způsobem, který mu přináší největší potěšení.“

O hře píše také Josef Mlejnek ve své knize Dětská tvořivá hra (2011, strana 11):

„Slůvko JAKO poskytuje při hře neohraničené možnosti. Dětem při hře nesejde na nesrovnalosti, není pro ně důležitá. Podstatná je samotná hra, kdy skutečný předmět je nahrazen znakem, ale manipulace s ním je reálná.“

Vloží – li se do dětské hry mimovolně učení, pak dosahuje vysoké efektivity a stává se pro dítě nejen aktivizačním, ale zároveň socializačním prostředkem. V takové hře je významný její proces, ne výsledek.

Je potřeba zmínit, že hra není činností jen pro děti, hrají si i dospělí. Pokud totiž vykonávají činnost, která je baví a kterou chtějí dělat sami od sebe, je pravděpodobné, že je hra dokáže pohltnout stejně jako děti.

Na 1. stupni základní školy by hra měla být do vyučovací jednotky zařazována co nejčastěji, jako vyučovací metoda je totiž výborným prostředníkem k vyučování. Žák se pomocí hry stává aktivní, kreativní, má možnost volné komunikace s vrstevníky a vůbec netuší, že u něho dochází k učení.

2.5.1 Znaky hry

Hra má podle Soni Kořátkové (Hry v mateřské škole v teorii a praxi, 2005, strana 17) vymezeno šest základních a nejčastějších znaků:

- spontánnost
- zaujetí
- radost
- tvořivost
- fantazii
- opakování
- přijetí role

Spontánnost – dítě si dobrovolně hraje, protože ho hra zajímá a baví, jde mu a touží poznat něco nového.

Zaujetí – dítě se při hře soustředí na to, co dělá, nevnímá okolní svět a je hrou plně zaměstnáno.

Radost – dítě zjišťuje, že mu hra přináší potěšení. Často bývá doprovázená samomluvou a spokojeným výrazem ve tváři dítěte.

Tvořivost – dítě zjišťuje, že pro něho není důležitý výsledek, ale průběh toho, co mu hra přináší, co do hry samo vloží.

Fantazie – dítě si vytváří své vlastní svobodné představy, napodobuje, co zná z reálné situace. Za pomoci fantazie a představy dokáže při hře cokoli oživit.

Opakování – dítě se záměrně ke hře vrací, protože už ví, co může očekávat i co bude následovat, v opakovacím procesu dítě zaznamenává své zdokonalování.

Přijetí role – dítě si pomocí vstupu do role někoho jiného vyzkouší jeho činnosti a zároveň má možnost se vžít do jeho nálad a pocitů.

Soňa Kořátková ve své knize Hry v mateřské škole v teorii i praxi (2005, strana 20) uvádí:

„Umožnit dítěti si hrát, je nezbytná podmínka pro aktivní seberealizaci, kterou si dítě volí na základě úrovně svého rozvoje, tempa, zájmu, svých zkušeností a schopností začleňovat do nich okolní svět, předměty, jevy a osoby.“

2.5.2 Třídění her

Stejně jako jsou odlišné formulace hry, stejně tak je odlišné i jejich třídění. Různí autoři na třídění her poukazují z různých hledisek, proto i odborná literatura nabízí různé klasifikace her. Z pedagogického hlediska se hry dělí do dvou základních skupin:

- hry tvořivé
- hry s pravidly

Nejzajímavější třídění her je podle mého názoru rozdělení her podle českého pedagoga a psychologa Václava Příhody (Ontogeneze lidské psychiky 1963, kapitola V., část 3):

- hry nepodmíněné reflexní
 - experimentační
 - lokomoční
 - lovecké
 - agresivní i obranné
 - sexuální
 - sběratelské
- hry senzomotorické
 - dotykové a haptivní
 - motorické
 - sluchové
 - zrakové
- hry intelektuální
 - funkční
 - námětové
 - nápodobivé
 - fantastické
 - konstruktivní

- hlavolamn  a skládací
- kombinační
- hry kolektivn 
 - sout eiv 
 - pospolit 
 - rodinn 
 - stolní

V knize Ontogenetick  psychologie (1984) jež autor Jozef Kuric t rd  hry do čtyř skupin:

- hry funkční
- hry manipulační
- hry napodobovací
- hry receptivn 
- hry  lohov 
- hry konstruktivn 

T rd n  her podle obou zm n n ch autorů m  společn  prvek – dělení je podle hrav  činnosti d tete a jeho stupně vývoje, kdy se hra postupn  m n  a je patrn  přechod od experimentování k samotn  aktivn  hře.

2.5.3 Dramatick  hra

Pojem dramatick  hra popisuje Eva Machkov  ve své knize Metodika dramatick  výchovy (2015, strana 17) takto:

„Dramatick  hra je n m tov  hra zaloen  na mezilidsk m kontaktu a komunikaci, na setkávání různých lidských jedinců v situacích, osob, kter  na sebe vz jemn  působí, řeší střetávání svých postojů a potřeb, p r n  a směřování a vytv r j  tak děje.“

Soňa Koř tkov  v knize Vybran  kapitoly z dramatick  výchovy (1998, strana 34) pojem dramatick  hra popisuje:

„Dramatick  hra je řízenou a strukturovanou činností, kter , aby mohla nést ozna en  hra, musí plnit základní atributy hry: poskytnout prostor pro spont nn  proiv n , pro radost z d n , zaujetí a tvůr n  aktivitu.“

Dramatická hra je základní metodou dramatické výchovy, jejíž pomocí má žák prostor pro přijetí role s možností v ní jednat a tím získat vnitřní prožitek a zkušenost zároveň. V dramatické hře se vytváří situace s možností plánování, podílení se na utváření a rozhodování, kde si žák vytváří své vlastní představy, myšlenky a názory za pomoci komunikace a kooperace.

Dramatickou hru v dramatické výchově rozděluje Soňa Košťáková (Vybrané kapitoly z dramatické výchovy 1998, strana 34):

- samostatný subjekt – identifikace s rolí
- metoda – orientuje na obsah učiva

Závěrem je třeba uvést, že každý učitel dramatické výchovy si musí ujasnit, který typ dramatické hry chce ve své vyučovací jednotce použít, čeho chce dosáhnout a podle toho si musí stanovit hlavní záměr hry. „*V dramatické hře, jejímž primárním cílem je sociální rozvoj, najde každý učitel svůj vlastní přístup, který vyplyne z jeho vztahu s třídou.*“ (Brian Way, Rozvoj osobnosti dramatickou hrou 2014, strana 220).“

3 Žák na prvním stupni ZŠ

3.1 Mladší školní věk

Mladší školní věk je v odborné literatuře nazýván jako střední dětství nebo školní dětství nebo také období mladšího žáka. Dobromila Trpišovská ve své publikaci Vývojová psychologie pro studenty učitelství (1998, strana 45) uvádí:

„Jde o vývojovou etapu mezi šestým až desátým, respektive jedenáctým rokem života dítěte. Začíná vstupem do školy, kterým se zásadně mění celkový způsob života. Hlavní činností se stává učení, žák se musí podřizovat požadavkům školy, mění se jeho denní režim a zčásti i jeho postavení v rodině.“

Toto období bývá mezi odborníky označováno jako klidná vývojová etapa, i když s sebou nese proměny ve všech oblastech života dítěte, které určují jeho další vývoj.

3.1.1 Tělesný vývoj

Tělesný vývoj je oproti předškolnímu věku pomalejší, i přesto je růst stále rychlý. Viditelné je zlepšení jemné a hrubé motoriky. Dítě mnohem lépe zvládá rovnováhu, snáze ovládá části svého těla a celkově se stává pružnějším. Zároveň se zvyšuje přesnost a rychlost koordinace pohybů očí a rukou.

„Děti se brzo unaví a potřebují odpočinek. To musíme při školní práci respektovat.“ (Dobromila Trpišovská, Vývojová psychologie pro studenty učitelství 1998, strana 45).

3.1.2 Vývoj poznávacích procesů

V období mladšího školního věku se dítě stává aktivnější a pozornější. Dítě v tomto období se chce všeho aktivně zúčastnit, samo objevovat, chce chápat souvislosti a už není ochotno přijímat informace pouze pasivní formou.

Pozornost je pro dítě mladšího školního věku velmi významná, protože rozhoduje o kvalitě dalších poznávacích procesů spolu s úspěchem či neúspěchem. Pozornost je také úměrná věku dítěte a je ovlivňována citovými stavy dítěte. *„Škola klade zvýšené nároky na pozornost dítěte, žák se musí soustředovat na plnění úkolů.“* (Dobromila Trpišovská, Vývojová psychologie pro studenty učitelství 1998, strana 46).

Vnímání dítěte se opírá o dokonalejší a přesnější poznávání okolního světa, dítě objevuje souvislosti a vztahy, získává nové zkušenosti.

„Pro paměť dítěte mladšího školního věku je charakteristická konkrétnost, názornost a citovost. Žák si pamatuje bezprostřední konkrétní zážitky, které na něho citově zapůsobily.“ (Krista Bláhová, Uvedení do systému školní dramatiky 1996, strana 10). Paměť stejně jako pozornost je úměrná věku dítěte. Na počátku školní docházky převládá mechanická paměť, která se s přibývajícím věkem zdokonaluje. Postupně dochází od mechanického zapamatování k logickému. V mladším školním věku se zlepšuje pracovní paměť z důvodu větší rychlosti zpracování informací.

Představy jsou v mladším školním věku spjaty s vlastními zážitky a jsou pro tento věk typické především při hře nebo četbě. Na tom jakou má dítě představivost závisí i jeho rozvoj myšlení a následná školní úspěšnost. V tomto období dítě začíná rozlišovat skutečnost od fantazie a začíná si uvědomovat realitu. „Posuzování dětské představivosti pohledem dospělých je velmi obtížné. Dětská představivost není ani větší, ani menší – je prostě jiná.“ (Krista Bláhová, Uvedení do systému školní dramatiky 1996, strana 11).

Fantazie pomáhá dítěti přetvářet jeho představy. Rozvoj fantazie je u dítěte potřeba usměrňovat, aby ho nevzdalovala od skutečného světa, ale je potřeba postupovat velmi opatrně, protože fantazie souvisí s rozvojem tvořivosti. Jak píše ve své knize Krista Bláhová (1996, strana 11): „Škola může k rozvoji představivosti a fantazie přispět zásadní měrou, pokud nabídne žákům pestré a podnětné prostředí, uplatní variabilní metody a neopomene propojit proces poznávání se silnými emočními zážitky.“

Myšlení v období mladšího školního věku lze rozdělit na dvě etapy. První etapa myšlenkové činnosti je srovnatelná s myšlením předškolního dítěte, jde přibližně o první dva roky školní docházky. V této době u dítěte převládá konkrétně – pojmové myšlení založené na opoře reálných předmětů a jejich názornosti. S další fází rozvoje myšlení přichází druhá etapa myšlenkové činnosti, ve které se vytváří schopnost dítěte přecházet od konkrétních vjemů a představ k abstraktnímu. Dítě získává poznání s více faktory a tím se pro něj stává přesnější a komplexnější. „Myšlení dětí tohoto věku i jejich celkový postoj ke skutečnosti byl charakterizován výrazem realismus. Děti se zajímají o to, jaká je skutečnost, chtějí ji poznat do podrobností a objektivně.“ (Jan Čáp, Jiří Mareš, Psychologie pro učitele 2001, strana 231). Vývoj myšlení je ovlivňován především školní činností, která mu nabízí a zprostředkovává velké množství informací a podnětů. Ty pozitivně působí na jeho rozvoj myšlení. S vývojem myšlení se rozvíjí i řeč, která je nedílnou součástí pro vývoj abstraktního myšlení. Správné jazykové schopnosti jsou pro úspěšnou školní práci podmínkou.

Vývoj citů v období mladšího školního věku je typický postupnou ztrátou afektu, diferenciací, vědomou kontrolou a usměrňováním nálad. „*Děti s narůstajícím věkem zlepšují rozpoznávání a regulaci vlastních emocí, což jim umožňuje snadněji zvládat náročné školní situace.*“ (Marek Blatný, Psychologie celoživotního vývoje 2016, strana 89). Dítě dokáže své citové projevy zakrýt, i když je vnitřně prožívá. Utváření morálních citů je úkolem nejen rodiny, ale i školy, která je v dítěti utváří ve smyslu pro odpovědnost, dodržování pravidel, plnění povinností, aj. Citlivost dítěte v této vývojové etapě není stále ještě stabilní a její vývoj pokračuje.

3.1.3 Sociální vývoj

Mladší školní věk je vývojové období kritické pro budování vlastního sebehodnocení a motivace. V tomto období je charakteristických několik okolních faktorů, které do budoucna předurčují utváření vlastního sebehodnocení:

- dítě dokáže reflektovat vlastní úspěch a neúspěch
- dítěti se rozšiřuje sociální prostředí, je začleňováno do aktivit i mimo rodinu
- u dítěte vzniká sociální srovnávání a soutěžení mezi jeho vrstevníky

Podle Dobromily Trpišovské (Vývojová psychologie pro studenty učitelství 1998, strana 49) je pro dítě ve škole dominantní osobou v sociálních vztazích učitel, který je pro dítě na počátku školní docházky obdivovanou autoritou. S nárůstem kritického myšlení autorita učitele klesá a rozvíjí se vztahy mezi dětmi v kolektivu. Postupně dochází k diferenciaci sociálních vztahů a konkrétních rolí mezi jednotlivými dětmi. Kladné hodnocení od učitele je stejně důležité jako kladné hodnocení od vrstevníků, čímž se rozvíjí sebevědomí dítěte, které je nedílnou součástí formování osobnosti. Úspěšný rozvoj je podmíněn sociální pozicí v rámci kolektivu a srovnatelnými výkony s vrstevníky. Takovou pozici získává dítě nejen v průběhu vyučování, ale i během jiných činností např. při hře. V případě, že dítě takovou pozici v rámci kolektivu získá, uspokojí tím své potřeby jistoty, ale i potřeby seberealizace. „*Vedle učebních činností má důležité místo hra, která se v tomto věkovém období stává složitější, náročnější, včetně her se složitými pravidly.*“ (Čáp, Mareš, Psychologie pro učitele 2001, strana 230).

Morálka v období mladšího školního věku prochází velkou změnou. „*Rozvíjející se empatie umožňuje dětem se lépe vcítit do druhých.*“ (Blatný, Psychologie celoživotního vývoje 2016, strana 90).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

„Ničemu se nesmíme učit pro školu, ale pro život.“

J. A. KOMENSKÝ

Praktickou část své diplomové práce jsem realizovala v průběhu měsíce dubna ve třetím ročníku na Základní škole Žernosecká, Praha 8, kde v současné době pracuji na plný úvazek a v této třídě jsem třídní učitelkou. Praktická část práce je rozdělena do dvou týdnů. První týden je věnován českému jazyku – mluvnici, slohu a psaní. Druhý týden je věnován českému jazyku – čtení a psaní. Každá vyučovací hodina českého jazyka je připravena a odučena v časové dotaci 90 minut, tj. dvou vyučovacích jednotek (45 minut) za sebou. Příprava na vyučovací hodinu českého jazyka obsahuje vždy cíle vyučovací hodiny z hlediska cíle oborového, tj. českého jazyka, a cíle dramatické výchovy, kde jsou vždy zakomponovány i cíle v rovině osobnostní a sociální. U každé vyučovací hodiny jsou uvedeny učebnice, pracovní sešity, pracovní listy a pomůcky, které byly k realizaci vyučovací hodiny potřeba. Všechny vyučovací jednotky obsahují konkrétní popis jednotlivých instrukcí, úkolů a aktivit, které jsem žákům v průběhu zadávala a také sled, jak je žáci vykonávali. Celá praktická část je koncipována tak, že po každé konkrétní aktivitě v rámci vyučování je uvedena krátká reflexe. V závěru jednotlivých vyučovacích hodin na konci každého dne je vždy ještě vlastní závěrečná reflexe. V této reflexi si kladu otázky: „Co se povedlo? Co se nepovedlo?“ Na tyto otázky si také odpovídám a zároveň se snažím najít odpověď na výzkumnou otázku. Na úplný závěr ještě uvádím reakce mých tří žáků, kteří vyžadují větší ohledy. Jména těchto žáků jsou v mé práci změněna. V době realizace bylo ve třídě 3. C 9 dívek a 17 chlapců, v prvním týdnu od pondělí do pátku, kdy byl vyučován český jazyk, nikdo nechyběl, ve druhém týdnu v pondělí chyběl jeden žák.

V této třídě jsem třídní učitelkou od prvního ročníku, tudíž si mohu dovolit tvrdit, že všechny žáky velice dobře znám, a to po stránce vzdělávací, výchovné i osobnostní. U žádného žáka v této třídě není diagnostikována porucha učení, i přesto je ve třídě několik žáků, kteří mají kolísavé potíže s koncentrací pozornosti. A to pozorností dlouhodobou i krátkodobou a s tím souvisejícím pomalejším pracovním tempem, na což se snažím stále brát u těchto žáků ohledy. Důležité je také uvést, že vzhledem k převažujícímu počtu chlapců velice často řeším v této třídě výchovné situace. Ve třídě je chlapec jménem Denis, který je velice nadaný, intelektuálně nadprůměrný, ale vzhledem k rodinné situaci (chlapec je od 5 let ve střídavé péči svých rodičů) je abnormálně emočně nevyrovnaný a jeho chování

extrémně narušuje celý třídní kolektiv a naši společnou práci. Dále jsou v této třídě dva cizinci. Dívka, jménem Emma, která je čínské národnosti. Naši třídu navštěvuje od prvního ročníku, i přesto má velké problémy s českým jazykem, jelikož nikdo v její rodině český jazyk nepoužívá v mluvené ani písemné formě. Kromě vzdělávání na naší české škole navštěvuje ještě každou sobotu soukromou školu, kde se učí rodný jazyk její rodiny. Dále je ve třídě chlapec jménem Adam, který je slovenské národnosti a do naší třídy nastoupil na počátku třetího ročníku. Tento chlapec povinnou školní docházku plní na Slovensku, v ČR je veden jako žák studující v zahraničí, a proto je z hodin českého jazyka na žádost rodičů hodnocen pouze slovně. S oběma cizinci intenzivně pracuji nejen v rámci vyučování, ale i v odpoledních hodinách v rámci doučování. Především procvičováním jazykových zákonitostí a pravidel a stálým prohlubováním čteného českého textu. Reakce těchto tří žáků jsou součástí mých reflexí všech odučených hodin. Všichni moji žáci jsou v hodinách zvyklí na klasickou frontální výuku, ale i na některé inovativní prvky vyučování. Od prvního ročníku žáky učím pravidla, abychom mohli v daném prostoru, časové dotaci a počtu žáků, který máme ve třídě k dispozici, tyto inovativní prvky co nejčastěji zařazovat bez ohledu, zda jde o aktivity samostatné či společné. Do výuky se snažím dle časových možností pravidelně zařazovat v rámci všech vyučovacích předmětů především dechová a artikulační cvičení, ale i průpravné hry a cvičení vždy zaměřené na všechny oblasti rozvoje žáků. Od prvního ročníku kladu důraz především na oblast osobního a sociálního rozvoje žáků v kolektivu třídy. Žáci pravidelně pracují nejen samostatně, ale i skupinově. V průběhu společně strávených školních let jsme v naší třídě, ale i v rámci celé školy, realizovali několik projektů denních, týdenních i celoročních, vždy napříč všemi vyučovacími předměty. V době realizace diplomové práce žáci v mojí třídě umí přijímat pravidla hry, kterou jim nabízím, popřípadě kterou si sami vymyslí. Dokážou se většinou bez ostychu prezentovat před ostatními, stejně jako spolupracovat ve skupině, kterou umí respektovat. Žáci zvládají vytvářet jevištní situace přiměřené jejich věku. Všichni znají základy správného držení těla, tvoření dechu, hlasu i artikulace. Umí hlasem i pohybem vyjadřovat svoje základní emoce. Zvládají rozlišit herní a reálnou situaci, vždy se snaží vstoupit do rolí a zvládnout témata i s různými konflikty, které při hře vznikají. O jevištních situacích a vlastních prožitcích s dopomocí umí diskutovat a zvládají o nich společně reflektovat. Metody a prvky dramatické výchovy jim nejsou cizí, umí s nimi pracovat a jejich využití v hodinách vždy vítají.

Uvědomuji si, že je stále potřeba se žáky klasické i inovativní metody napříč předměty pravidelně používat a pracovat s nimi a to nejen v hodinách českého jazyka. Vím, že je ve třídě stále potřeba zlepšovat především dodržování pravidel, u některých žáků je třeba rozvíjet komunikační schopnosti, u jiných žáků jejich rytmické cítění, respektování prostoru, atd.

4 První týden

4.1 Pondělí

Časový rozsah

2 vyučovací hodiny

Cíle ČJ

- Opakování vyjmenovaných slov
- Procvičení nových vyjmenovaných slov po S
- Opakování slovních druhů
- Pochopení významu vyjmenovaných slov a jejich využití ve větách
- Rozvoj slovní zásoby
- Rozvoj formulace vlastní myšlenky
- Dodržování pravidel komunikace
- Rozvoj vztahů ke spolužákům

Cíle DV

- Respektování pravidel (chování ve třídě)
- Zvládnutí pohybu v prostoru
- Rozvíjení citu pro rytmus a tempo
- Rozvíjení spolupráce
- Vstup do role
- Jednání v improvizaci
- Zvládnutí techniky živých obrazů

Pomůcky

- Pracovní sešit pro 3. ročník, 2. díl
- Učebnice Český jazyk pro 3. ročník
- Encyklopedie
- Třídní plyšový maskot
- Hudba z CD
- Barevné lepící papírky
- Kartičky s vyjmenovanými slovy
- Kartičky s lidovými rčeními
- Bubínek
- Zvoneček

Ranní pozdrav

Všichni společně (žáci i já) chodíme pomalým tempem podle hudby z CD po prostoru třídy a společně říkáme naučený pozdrav na začátku dne. Každá dvojice, která se potká, se pozdraví vzájemným podáním ruky, očním kontaktem a úsměvem na tváři.

Dobry den, dobry den,
to je dneska krásny den.
Dobry den, dobry den,
dneska zlobit nebudem.

Reflexe

Žáci mají velice oblíbený každodenní ranní pozdrav, kterým se zdravíme. Společně jsme se shodli, že je mnohem příjemnější než klasický pozdrav. Žáci se naučili, jak podat při pozdravu ruku, že je důležitý oční kontakt, ale i věnovat spolužákovi úsměv. Pozdrav žáky zklidní a připraví na vyučování.

Co nás dnes čeká

Seznámím žáky s náplní hodin českého jazyka – ranní kruh, opakování již naučených vyjmenovaných slov, opakování podstatných a přídavných jmen, procvičení nových vyjmenovaných slov po S.

Ranní kruh

Učitel: Dnešní ranní kruh začneme tím, že si zavřete oči a zkusíte si vzpomenout, jaký jste měli víkend, co jste prožili, jak jste se cítili. Nejprve zkuste mimikou obličej vyjádřit, zda byl váš zážitek příjemný, či nepříjemný. Pak nám každý stručně řekne, jaký ten jeho víkendový zážitek byl.

Reflexe

Vždy v pondělí v ranním kruhu dávám žákům příležitost podělit se o své pozitivní víkendové zážitky. Jde o rituál každého nového týdne, na který se žáci těší. Žáci se v kruhu učí naslouchat jeden druhému a především formulovat své vlastní myšlenky. Ranní kruh je velmi motivační, dává žákům prostor pro rozvoj komunikativních dovedností a zároveň navozuje atmosféru, proto ho zařazuji pravidelně. Vždy stanovuji pravidla, která si opakujeme a žáci je musí dodržovat, např. mluví pouze jeden žák - ten, který má v ruce třídního maskota, když se chce vyjádřit někdo jiný, nevykřikuje, apod. Žáci se nejprve vyjadřují mimikou, pak se postupně střídají ve vyprávění svých víkendových zážitků.

Skupinová práce

Ve třídě je vždy na stejném místě umístěna krabička s barevnými lepícími papírky (červené, modré, zelené, žluté), které velmi často používáme při hrách. I dnes si každý žák na začátku hodiny vylosuje svoji barvu papírku, kterou si přilepí na viditelné místo na oblečení. Tím v kolektivu třídy vzniknou čtyři barevné skupiny. Každá skupina si najde své libovolné místo v prostoru třídy. Úkolem skupin je společným rozhodnutím vybrat víkendový příběh, který je nejvíce zaujal a společně ho ztvárnit pomocí živého obrazu. Po krátké domluvě každá skupina předvede svůj jeden živý obraz ostatním skupinám.

Reflexe

Techniku živých obrazů žáci znají a vždy vítají, takže nenastala žádná nečekaná reakce, naopak mě žáci překvapili, jak se při výběru dokázali bez dohadování domluvit.

Rychlík

Hra, při které žáci stojí v kruhu. Rychlík je vlak, který veze vyjmenovaná slova, která žáci už zvládají. Hodím do ruky jednomu žákovi míček a při hození zadávám úkol, například - vyjmenovaná slova po B. Žák, který míč chytí, musí říci první slovo ze sledu vyjmenovaných slov po B (být) a ihned přesně hází míček libovolnému spolužákovi v kruhu,

který v momentě, kdy míček chytí, musí vyslovit další správné slovo z řady vyjmenovaných slov po B (bydlit). Takto hra pokračuje stále stejně, dokud žáci nevyjmenují celý sled vyjmenovaných slov. Žák, který míč nechytí, nebo špatně řekne vyjmenované slovo, ze hry vypadává.

Reflexe

Hra Rychlík je na procvičování probraného učiva, kdy si žáci formou hry opakují posloupnost vyjmenovaných slov. Potěšilo mě, jak vyjmenovaná slova žáci zvládají a zároveň se dokážou i soustředit na přesný hod míčkem spolužákovi. Vidím postupné zlepšování i u méně zdatných a průbojných žáků.

Čarování (aktivita v lavici)

Každý žák má svoje kartičky s vyjmenovanými slovy (příloha č. 1), které si nosí každý den na hodinu českého jazyka. Úkolem je, aby si každý žák na lavici své kartičky otočil na rubovou stranu a pomocí zaříkadla si je začaroval - promíchal. Když jsou všichni připraveni, na zazvonění zvonečku žáci společně říkají společné zaříkadlo:

Čáry máry kouzlení,
ať se písmenka promění.
Co to je, kdo to ví,
ten ať rychle odpoví.

Jakmile vidím, že mají všichni kartičky dostatečně promíchané, zazvoním na zvoneček, což je pro žáky znamení, že mohou své kartičky otočit a správně poskládat po sobě jdoucí vyjmenovaná slova. První tři, kteří se přihlásí a mají správně, jsou odměněny malou jedničkou.

Reflexe

Pro žáky známá a vítaná aktivita. Jen nesoustředěnost a touha po dobré známce zapříčinila, že dvěma chlapcům kartičky s vyjmenovanými slovy při Čarování spadly na zem a tím narušili soustředěnost okolních spolužáků.

Pracovní sešit (aktivita v lavici)

Společná práce v pracovním sešitě na procvičení vyjmenovaných slov (příloha č. 2).

Řazení vyjmenovaných slov (aktivita v lavici)

Než začneme další práci, společně si zopakujeme základní informace o podstatných a přídavných jménech, které žáci znají (vzhledem k nedávno naučenému učivu). Tentokrát je úkolem kartičky s vyjmenovanými slovy po S seřadit na lavici do dvou řad. V první řadě budou žáci skládat kartičky, na kterých jsou podstatná jména, ve druhé řadě budou kartičky, na kterých jsou přídavná jména. Žáci samostatně pracují, kdo je hotov, hlásí se. Kartičky zůstávají stále na lavicích.

Reflexe

Při společném zopakování základních informací o podstatných a přídavných jménech nic nenaznačovalo tomu, že by měl v následující samostatné práci při skládání kartiček do dvou řad nastat problém. K malým problémům ale došlo, pravděpodobně proto, že mě chlapani neposlouchali při zadání. Jejich spolusedící spolužáci jim ale hned pomohli a všichni tak měli nakonec práci v pořádku.

Pantomima

Žáci se pohybují po prostoru třídy za doprovodu bubínku, na který hraji. Rytmus a tempo často měním a žáci se snaží co nejrychleji reagovat. V momentě, kdy přestanu hrát, nastává pro žáky známé „štronzo“ – zastaví se. V tu chvíli řeknu náhodně vybrané vyjmenované slovo po S a žáci mají za úkol pomocí vlastního těla vyjádřit, zda je slovo z řady podstatných jmen, nebo z řady přídavných jmen (vyjadřování pomocí vlastního těla mají žáci již zafixováno a ví, že je-li slovo z řady podstatných jmen, jdou do dřepu, je-li z řady přídavných jmen, udělají výskok). Poté mají vyjmenované slovo pantomimicky ztvárnit. Po chvílce začínám opět bubnovat a žáci se opět pohybují po třídě podle rytmu a tempa bubínku. Na závěr slova rozdělená na podstatná a přídavná jména společně poskládáme na tabuli (příloha č. 3).

Reflexe

Pohyb, který je doprovázen hudbou, obměňován a ukončován, je pro žáky vždy zpestřením. I vyjadřování pomocí vlastního těla při pantomimách žáci znají, tuto aktivitu zařazují do vyučování pravidelně, i přesto stále dochází u méně pozornějších žáků k záměně výskoku a dřepu.

Kdo jsem

Žáci se rozdělí do třech skupin a každá skupina si vybere jedno zvíře ze všech vyjmenovaných slov, které žáci znají. Společně si vypíší, co vše o zvířeti vědí, co je pro něj charakteristické a vytvoří hádanku, která končí otázkou „Kdo jsem?“ Ostatní skupiny musí uhodnout, které zvíře to je.

Reflexe

Dvě skupiny zvládly aktivitu bez obtíží. Jedna skupina si nebyla svými otázkami úplně jistá, a tak využila encyklopedie, které máme ve třídě stále ve všech předmětech k dispozici. Následné hádání zvířete ze všech vyjmenovaných slov proběhlo v pořádku a všechny skupiny jsem za jejich správně formulované otázky pochválila.

Rčení

Skupinky žáků zůstávají z předešlé aktivity, na koberec položím kartičky, na kterých jsou napsaná lidová rčení (příloha č. 4). Každá skupinka si vybere jednu kartičku a jejím úkolem je připravit krátkou improvizaci, která bude vystihovat jejich rčení.

Reflexe

Při této aktivitě chvilku došlo k nedorozumění při improvizaci ptáků (sýček, sýkora). Žáci mezi sebou vzájemně a velmi rychle zareagovali, takže můj zásah nebyl ani potřeba.

Domácí úkol

Zadávám žákům domácí úkol na procvičení vyjmenovaných slov, které jsme probírali v hodině.

Reflexe

Všichni sedíme v kruhu a společně diskutujeme o průběhu dnešní hodiny.

Závěrečná reflexe odučené hodiny

Co se povedlo?

Nejvíce mě potěšila přesnost slov několika žáků v rámci skupin při aktivitě „Kdo jsem“, kdy se konkrétně dvěma žákům ze dvou skupin povedlo vybrat tak přesné charakteristiky, že ostatní spolužáci okamžitě, bez jakéhokoli přemýšlení, poznali, o které zvíře se jedná. Tyto konkrétní žáky jsem odměnila malou jedničkou, i když jsem původně žádné známky dávat nechtěla. Slova, kterým Emma a Adam nerozuměli, byla vysvětlena vždy

v rámci skupiny, aniž bych musela jejich spolužáky upozorňovat o možnou pomoc, čímž mi dokázali, že spolupráce a empatie mezi nimi funguje skvěle.

Co se nepovedlo?

V ranním kruhu jsem zadala, že se má každý žák stručně vyjádřit (hlavním důvodem byl pro mě čas). Zaznamenala jsem, že pro žáky byl velký problém příběhy říci ve zkratce, jelikož se stále neumí správně a stručně vyjadřovat, navíc jsou po víkendu plní dojmů, o které by se chtěli v rámci celé třídy, včetně mě, podělit. Já jsem ale nucena z časových důvodů u některých žáků jejich vyprávění urychlovat, což mě velice mrzí, dělám to hodně nerada a vždy se jim to snažím vysvětlit a nahradit o přestávkách.

Před skupinovou prací jsem nezopakovala pravidla týkající se především hlasitosti, což byl důvod, proč jsem musela hned při první společné práci Denise upozorňovat na jeho chování.

Reakce žáků

Denis posměšně reagoval na vyprávění své spolužačky. Takže jsem musela její vyprávění přerušit a chlapce upozornit na jeho nevhodné chování v kruhu. Na základě jeho chování jsme si společně zopakovali pravidla ranního kruhu a pak jsem chlapce nechala, aby se vyjádřil, co ho k takovému chování vedlo. Nakonec se Denis za své chování spolužačce omluvil (na což není úplně zvyklý). Tato nepříjemná situace hned v úvodu hodiny pravděpodobně „pomohla“ tomu, že zbývající čas pracoval bez připomínek.

Emma vzhledem k jejím aktivitám o víkendu je jako každé pondělí unavená, nesoustředěná, a proto jsem ji musela velice často napomínat, aby se soustředila na práci a zapojovala se do nabízených aktivit. I přesto mi udělala radost, když potřebovala opětovně vysvětlit význam slova sychravý, že dokázala požádat o vysvětlení spolužačku.

Adam se aktivně zúčastnil všech nabízených aktivit. Ze školy na Slovensku byl zvyklý pouze na klasickou výuku, tudíž nabídka čehokoli jiného je pro něho více než zajímavá.

4.2 Úterý

Časový rozsah

2 vyučovací hodiny

Cíle ČJ

- Opakování měkkých, tvrdých a obojetných souhlásek
- Rozlišování vyjmenovaných slov a s nimi příbuzných
- Procvičování podstatných a přídavných jmen
- Odůvodňování pravopisu
- Rozvoj slovní zásoby
- Rozvoj komunikačních schopností
- Dodržování pravidel komunikace

Cíle DV

- Přijímání pravidel hry
- Rozvoj rytmu a tempa
- Rozvoj smyslu pro gradaci
- Rozvoj fantazie a tvořivosti
- Zvládnutí pohybu v prostoru
- Spolupráce ve dvojicích i skupině
- Respektování spolužáků

Pomůcky

- Pracovní sešit pro 3. ročník, 2. díl
- Barevné lepící papírky
- Klobouk
- Hudba z CD
- Bubínek
- Kartičky s i/í a y/ý
- Papíry s nápisy (příloha č. 6)

Ranní pozdrav

Všichni společně (žáci i já) chodíme pomalým tempem podle hudby z CD po prostoru třídy a společně říkáme naučený pozdrav na začátku dne. Každá dvojice, která se potká, se pozdraví vzájemným podáním ruky, očním kontaktem a úsměvem na tváři.

Dobrý den, dobrý den,
to je dneska krásný den.
Dobrý den, dobrý den,
dneska zlobit nebudem.

Co nás čeká

Seznámím žáky s náplní hodiny – ranní kruh, formou her opakování měkkých a tvrdých souhlásek, procvičení vyjmenovaných slov a k nim slov příbuzných, zopakování podstatných a přídavných jmen.

Ranní kruh

Učitel: V dnešním ranním kruhu společně popřejeme Honzíkovi k jeho dnešním narozeninám, zazpíváme mu písničku, dáme mu „hobla“ a možná ještě něco dalšího.

Všichni se chytí za ruce, udělají kruh, v jehož středu stojí Honzík, pouštím známou hudbu, na kterou všichni společně zpíváme:

Honzík má narozeniny,
my máme přání jediný,
štěstí, zdraví,
štěstí, zdraví,
hlavně to zdraví.

Reflexe

Ranní kruh byl tento den zaměřen na přání k narozeninám pro spolužáka. Své žáky učím, že je potřeba si vždy najít čas na své kamarády. Takže naše společné přání v podobě zazpívané písničky, následného „hobla“ a dárečku (bonbónů) oslavenci je rituál, který jsme si všichni užili. Víím, že kromě momentálních emocí zároveň mezi spolužáky vznikají velmi důležité mezilidské vazby v rámci kolektivu třídy, které se takto snažím podporovat.

Cesta

Žáci mají za úkol se pohybovat po prostoru třídy podle zvuku a hlasitosti bubínku a především podle mých instrukcí, které žákům v krátkých intervalech obměňuji - *hledáte*

cestu, kudy na oslavu – jdete vesele – těšíte se – máte obavy, koho tam potkáte – nesete Honzíkovi veliký dárek – jdete s kamarádem – už jste dorazili – teď se z vás stali narozeninové balónky, které se pomalu nafukují – teď jste praskli – a najednou jsou z vás klauni, kteří budou na oslavě všechny děti bavit, atd.

Reflexe

Aktivita Cesta je nejen osvědčená hra na vyplňování prostoru, ale zároveň u žáků rozvíjí jejich soustředění, rytmus, tempo, smysl pro gradaci, ale také fantazii a představivost. Žáci mají rádi aktivity s bubínkem, baví je pohyb podle zadávaných instrukcí, proto se vždy se zaujetím zapojí. Většina žáků ve třídě je hudebně nadaná, proto si mohou dovolit měnit rytmus a hudbu gradovat. Jen se z naší třídy při těchto aktivitách do okolních tříd ozývá větší hluk.

Pozorně poslouchám

Žáci si najdou v prostoru dostatečné místo pro pohyb. Vyprávím příběh s tematikou Honzíkovy oslavy narozenin. Žáci pozorně poslouchají a reagují pohybem, na kterém jsme předem domluveni. Uslyší-li žáci vyjmenované slovo, na místě poskakují s rukama nad hlavou, když k němu uslyší slovo příbuzné, sednou si na zem. Po dokončení příběhu mají žáci za úkol napsat všechna vyjmenovaná slova, která v příběhu slyšeli a zapamatovali si je. Společně slova zkontrolujeme a odůvodníme. Žák, který si vzpomněl a napsal nejvíce vyjmenovaných slov, dostává malou jedničku.

Reflexe

Při této aktivitě je cílem propojení dosavadních znalostí vyjmenovaných slov a k nim slov příbuzných spolu se zapojením a reagováním na slova pohybem. Stále u některých méně pozorných žáků dochází k občasnému pochybení. Vždy dávám žákům dostatečný časový prostor, aby dokázali správně zareagovat na zadání.

Loutky

Každý žák si vylosuje barevný papírek a přilepí si ho na viditelné místo. Dnes jsou v nabídce pouze dvě barvy (červená, modrá), takže skupinka červených a modrých. Žáci se rozdělí podle barev do dvojic. Jeden žák (vodič) stojí za zády druhého žáka, a drží ho za zápěstí. Žák, stojící vpředu (loutka), drží v pravé ruce kartičky s i/í a v levé ruce kartičky s y/ý. Vodič vede svoji loutku a tím určuje, jaké i/y se bude doplňovat. Diktuji žákům slovní

spojení na opakování měkkých, tvrdých a obojetných souhlásek. Loutka, která udělá chybu, vypadáva. Nejlepší dvojice získává kromě potlesku od spolužáků malou jedničku.

Reflexe

U několika chlapců nastávají problémy s koncentrací, proto jsem kvůli nim musela aktivitu nejprve zpomalit a nakonec ji celou zkrátit. I přesto, že ji znají a v jiných dnech zvládají bez obtíží, dnes se to nedařilo. Děvčata byla trochu našťvaná, že byla aktivita příliš krátká, a tak jsme se společně domluvili, že se příště nebudou rozdělovat do dvojic podle vylosovaných barevných papírků, ale dívky půjdou do dvojic s chlapci.

Pracovní sešit (aktivita v lavici)

Společná práce v pracovním sešitě na procvičení přídavných jmen (příloha č. 5).

Zrcadlení

Žáci zůstávají ve vytvořených barevných skupinkách (z předchozí aktivity). Pouštím hudbu, na kterou se žáci v rytmu pohybují po celém prostoru třídy. V momentě, kdy hudbu přeruším, vyberu náhodně jednu skupinu (např. červení) a ukážu jim jeden libovolný papír s nápisem podstatného jména (příloha č. 6). Každý jednotlivý červený žák vytvoří s nejbližším červeným spolužákem dvojici. Každá dvojice musí v krátkém časovém úseku vymyslet dvě přídavná jména, která se hodí k nápisu a zaujmout danou pozici. Modré skupiny neví, jaký nápis si červení přečetli, snaží se pozice co nejlépe zrcadlit. Úkolem je, aby vždy vyhledali partnera, s nímž ještě netvořili dvojici.

Reflexe

Žákům jsem záměrně nabízela nápisy s aktuální narozeninovou tematikou. Až při losování z klobouku jsem si uvědomila, že by mohla nastat situace, že by si žáci vytáhli svůj vlastní papír, ale naštěstí se tak nestalo.

Vlastnosti a pocity (aktivita v lavici)

Po aktivitě „Zrcadlení“ si žáci sednou do lavic, každý žák si vezme papír, na který napíše pomocí přídavných jmen, jaké vlastnosti ve hře vyjadřoval/zrcadlil. Když mají žáci napsáno, otvíráme tabuli, na které jsou nápisy podstatných jmen připraveny.

Reflexe

Aktivita, kterou jsme strávili mnohem více času, než jsem původně plánovala, a místo samostatné se stala spíše společnou.

Klobouk plný slov

Všichni si sednou do kruhu na koberec, uprostřed je velký klaunovský klobouk, do kterého každý žák vloží svůj papír s napsanými přídavnými jmény. Když jsou všechny papíry v klobouku, zamíchám je. Žáci se rozdělí do dvojic a každá dvojice si vylosuje jeden papírek. Nyní mají žáci čas, aby si ve dvojici v tichosti přečetli, co mají na svém vylosovaném papírku napsáno a společně se domluvili, které konkrétní přídavné jméno bude patřit k podstatnému jménu na tabuli. V momentě, kdy jsou dvojice připravené, postupně přečtou, vysvětlí, odůvodní a papír umístí na tabuli k nápisu (příloha č. 7).

Reflexe

Tato aktivita měla návaznost na předešlou, takže jak jsem uvedla výše, ze samostatné práce se stala práce společná. Samozřejmě jsou i dvojice žáků, které nepotřebují žádnou pomoc a když ano, tak jen velmi minimální.

Domácí úkol

Zadávám žákům domácí úkol na procvičení přídavných jmen, které jsme probírali v hodině.

Reflexe

Všichni sedíme v kruhu a společně diskutujeme o průběhu dnešní hodiny.

Závěrečná reflexe odučené hodiny

Co se povedlo?

V závěrečné reflexi po reakci žáků jsem usoudila, že se blok vydařil. Velice tomu napomohly Honzíkovy narozeniny, kterých jsem využila nejen pro vzájemné vztahy ve třídě, ale především k výběru aktivit. V původním plánu bylo samozřejmě počítáno s přestávkou, ale žáci byli aktivitami tak zaujati, že jsme ji prostě nestihli. I když jsem musela během výuky reagovat na nesoustředěnost a neukázněnost některých žáků, byla jsem stejně jako moji žáci i já spokojená.

Co se nepovedlo?

Vyjadřování vlastností a pocitů při samostatné práci žáků byl nejtěžší úkol celé hodiny. To mě při přípravě této aktivity samozřejmě vůbec nenapadlo a tím pádem i trochu nemile překvapilo. Žáci přídavná jména vyjadřovali spíše opisem od spolužáka. Tudíž následná aktivita „Klobouk plný slov“ a formulace přídavných jmen byla ve větší míře o vzájemné spolupráci – musela jsem slabším žákům hodně dopomáhat. Uvědomila jsem si, že ve třetím ročníku je dopomoc stále ještě velká nutnost. A tak jsme nakonec přídavná jména objevovali společně. Žáci byli nedočkaví, chtěli vědět, zda mají stejná slova a všichni chtěli svá slova dávat na tabuli. Několik slov se opakovalo, ale ani to je neodradilo a aktivitu jsme si společně užili.

Reakce žáků

Denis dnes i přes počáteční negaci zpívat „trapnou“ písničku spolužákovi k jeho narozeninám se do nabízených aktivit zapojil a měl příležitost vyniknout, především při hledání přídavných slov a jejich přiřazování. Stále častěji si uvědomuji, že v momentě, kdy chlapec dostane příležitost zažít úspěch a cítí zájem ze strany mé nebo spolužáků, spolupracuje ze všech dětí nejlépe.

Emma dnes měla velkou snahu se zapojovat a pracovat, ale vzhledem k jejím jazykovým nedostatkům to bylo obtížné. Největší problém měla při aktivitě „Pozorně poslouchám“, kde se stále pletla – propojení jazykových a pohybových schopností jí činí stále velké problémy, i když se opravdu velice snaží. Na prohloubení znalostí a procvičení dostala ještě dobrovolný domácí úkol na přídavná jména.

Adam byl aktivitami opět nadšený, i když měl velké problémy při „Loutkách“, nestíhal vnímat spolužáka a zároveň reagovat na otázky ohledně správného doplňování i/y, ale neodradilo ho to a stále se snažil. Ani při „Zrcadlení“ se mu příliš nedařilo, v krátkém časovém úseku měl udělat více věcí najednou, a to mu dělá velké problémy. Je na něm viditelné, že je v těchto situacích sám se sebou nespokojený, ale stále se jim snaží čelit a dělat maximum pro správný výsledek, popřípadě pochvalu nebo jedničku.

4.3 Středa

Časový rozsah

2 vyučovací hodiny

Cíle ČJ + Sloh (vyprávění)

- Procvičování přídavných jmen
- Přesné a výstižné vyjadřování
- Řazení vět do celku
- Tvoření osnovy
- Schopnost komunikace verbální i neverbální
- Rozvoj komunikačních schopností
- Dodržování pravidel komunikace

Cíle DV

- Přijímání pravidel hry
- Rozlišení herní a reálné situace
- Vstup do role
- Zvládnutí pohybu v prostoru
- Rozvoj fantazie
- Schopnost spolupráce ve skupině

Pomůcky

- Moje písanka pro 3. ročník
- Hudba z CD
- Barevné lepicí papírky
- Kostýmní prvky, rekvizity
- Hudební nástroje
- 2 Archy

Ranní pozdrav

Všichni společně (žáci i já) chodíme pomalým tempem podle hudby z CD po prostoru třídy a společně říkáme naučený pozdrav na začátku dne. Každá dvojice, která se potká, se pozdraví vzájemným podáním ruky, očním kontaktem a úsměvem na tváři.

Dobrý den, dobrý den,
to je dneska krásný den.
Dobrý den, dobrý den,
dneska zlobit nebudem.

Co nás čeká

Seznámím žáky s náplní hodiny – ranní kruh, vlastní dramatizace příběhu s procvičením přídavných jmen.

Ranní kruh

Učitel: Dnes navážeme na včerejší hodiny českého jazyka, kde jsme opakovali především přídavná jména, a budeme pokračovat v narozeninové tematice a uděláme si svoji vlastní oslavu.

Vlastní oslava narozenin

Žáci se rozdělí pomocí barevných lepících papírků do dvou skupin (červení a modří). Každá skupina si najde svůj prostor ve třídě a bude pracovat samostatně. Nejprve si zástupce z každé skupiny vylosuje lísteček s krátkým popisem narozeninové situace, kterou mají za úkol všichni členové skupiny společně rozehrát s použitím co nejvíce přídavných jmen. Vzhledem k tomu, že jsou dvě skupiny, nabídla jsem dvě témata na rozehrání etud.

- Na narozeninovou oslavu přišlo více lidí, než bylo pozváno (skupina červených)
- Na narozeninovou oslavu nikdo nepřišel (skupina modrých)

Skupiny navzájem témata neznají a nesmí si je mezi sebou prozradit. Každá skupina si zvolí jednoho žáka, který nehraje, ale má funkci zapisovatele. Žáci mají dostatečný čas na domluvu, při které řeší, jaký bude mít jejich etuda dle daného tématu děj, rozdělují si mezi sebou role, vymýšlí přídavná jména, která budou v textu používat, oblékají se do kostýmů, vybírají hudební nástroje a také nabízené rekvizity. Začátek i konec etud si určují žáci sami pomocí tlesknutí. Po dobu co žáci hrají, zapisovatel dané skupiny píše, jaká přídavná jména jeho spolužáci během etudy říkají. Po odehrání obou příběhů, mají skupiny prostor k tomu poznat, jaké bylo téma protějščí skupiny.

Reflexe

Skupiny svá témata neprozrazují, skvěle se mezi sebou domlouvají, rozdělují si role, využívají kostýmy i hudební nástroje, aniž by se dohadovali. Žáci rozehrávají zajímavé příběhy, ve kterých dokáží udržet téma, zvládají úžasně vstoupit do rolí, vyjadřují své pocity

a zároveň viditelně respektují postoj spoluhráče. Oba zapisovatelé se snaží psát slova – přídavná jména, která zazněla.

Šašek Vašek

Učitel v roli: Jsem tu správně na oslavě narozenin? Šašek Vašek jméno mé a přišel jsem si s vámi protáhnout tělo. Na tabuli máme krátkou básničku, která nám pomůže. Vytvořte dvojice, první z dvojice bude šašek, druhý z dvojice bude jeho odraz. První provede velmi pomalu krátkou část pohybu podle básničky (co řádek, to jeden pohyb), druhý ho pozoruje. Když první skončí, druhý to co nejpřesněji opakuje a musí skončit ve stejné poloze.

Když se tahá za šnůru, (rukama ukazujeme, jako bychom šplhali po laně)

skáče šašek nahoru. (poskakujeme na místě)

Rozhazuje rukama, (kýváme volně rukama ze strany na stranu)

vykopává nohama. (vytřepáváme střídavě obě nohy)

Takhle jede na koni, (naznačíme jízdu na koni s držením uzdy)

táákhle se vám pokloní (ukloníme se s roztaženýma rukama jako šašek)

Reflexe

Aktivitu s básničkou na protažení těla, která byla záměrným navozením tématu celé hodiny, přijímají žáci s nadšením (i když jsem očekávala především od chlapců negativní postoj). Nejprve si básničku společně z tabule přečteme, až následně žáci pracují sami podle instrukcí.

Skupinová práce

Každá skupina dostane ve svém prostoru velký arch papíru, na kterém je napsané její téma. Žáci se v rámci své skupiny střídají a píší přídavná jména, která při svém ztvárnění příběhu použili (příloha č. 8, č. 9). Zapisovatelé v rámci své skupiny kontrolují, zda se slova shodují s jeho seznamem, který psal on sám v průběhu etud.

Reflexe

Vzhledem k tomu, že žáci tento druh práce znají, ví, že nejprve své přídavné jméno v rámci skupiny vysloví nahlas (aby se při zapisování na arch papíru slova ve skupinách neopakovala), až pak ho zapíše na arch. Víceméně se přídavná jména shodují se slovy svých zapisovatelů.

Narozeninová fotografie

Učitel: Aby na narozeninovou oslavu skupina červených - na jejichž oslavu přišlo více lidí, než bylo pozváno, nezapomněla, vytvoří si svoji fotografii z vlastních těl a tu nám ztvární. Každý člen skupiny je jedna součást fotografie. Rozmyslete si každý sám za sebe, co jste, řekněte ostatním členům, co jste, popř. co budete dělat. Na zazvonění zvonečku budete po jednom zaujímat postoj pod svým nápisem čelem ke druhé skupině a zůstanete v něm, dokud nebudete všichni součástí fotografie z oslavy narozenin. Druhá skupina bude mít čas si fotografii prohlédnout. Skupina modrých - na jejichž oslavu nikdo nepřišel, také ztvární fotografii, na které budou všichni členové skupiny vyjadřovat pouze oslavence v jeho pozicích a s jeho pocity. Stejně jako červení na zazvonění zvonečku budete vytvářet svoji fotografii.

Reflexe

Všichni žáci z červené skupiny jednotlivě přicházejí do svého prostoru, ke svému nápisu, nahlas říkají, co ztvárňuje a tím postupně vytvářejí veselou narozeninovou fotografii. Jsou-li všichni členové na svých místech, nechám fotografii na malou chvíli rozhýbat. Následuje výměna a všichni žáci z modré skupiny společně pod svým nápisem ztvárňují pozice a pocity jednoho oslavence. I tuto fotografii nechám na malou chvíli rozhýbat.

Tato aktivita je opravdu velmi náročná, je zaměřena především na představitost žáků a na jejich fantazii. Vzhledem k tomu, že jsem skupinám nabídla dostatek prostoru i času, stává se aktivita pro žáky zajímavá a je vidět, že přemýšlí, než cokoli vysloví a zaujmou danou pozici. Pro mě je velmi hodnotné pozorovat žáky při vzájemném prohlížení fotografie. Skupina červených má svoji fotografii pozitivnější a skupina modrých naopak negativnější, což ale vyplývá ze zadání nápisu dané skupiny (hned v úvodu vyučovací hodiny). Mám pocit, že se všichni členové jednotlivých skupin se svými vylosovanými tématy již na samém začátku vyučovacího bloku ztotožnili, a i proto jsou jejich výsledky tak pěkné.

Společná práce (aktivita v lavici)

Každá skupina společně sestavuje dle tématu osnovu příběhu, který si dnes zahrála, což je příprava na další vyučovací hodinu slohu, kdy si vyprávění žáci dle vytvořené osnovy budou psát do sešitů.

Reflexe

Všichni sedíme v kruhu a společně diskutujeme o průběhu dnešní hodiny.

Závěrečná reflexe odučené hodiny

Co se povedlo?

Z mého pohledu se jedním slovem dnes povedlo opravdu všechno. Pro mě je velmi zásadní, že se mi podařilo připravit vyučovací jednotku, v jejímž celém bloku převažuje dramatická výchova nad českým jazykem.

Sami žáci v závěrečné diskusi oceňují, jak hodina probíhala, chválí téma i nabízené aktivity. Dokonce se chválí mezi sebou navzájem, reagují na příběhy, které viděli, dotazují se a odpovídají si, upozorňují na momenty, které je zaujaly nejčastěji v rámci aktivity „Narozeninové fotografie.“ Tím si uvědomuji, že oproti jiným hodinám, dnes nemám příležitost na jakékoli připomínky, a tak žáky jen a jen chválím.

Měla jsem radost, že všichni pracovali aktivně s kreativitou a zaujetím. Myslím si, že se mi podařilo připravit hodinu, která byla zajímavá, bavila nejen mě, ale i moje žáky, což se odrazilo na samotném průběhu celého vyučovacího bloku, ale i na přístupu žáků k zadávané práci a jejich celkovému výkonu. Ověřila jsem si, že pokud bych nebyla při vyučování (nejen) českého jazyka limitována konkrétně danou časovou dotací, mohly by hodiny českého jazyka vypadat tak jako dnes.

Co se nepovedlo?

Při skupinové práci zapisování přídavných jmen na arch jsem byla velmi důležitý prostředník. Zapisovatelé obou skupin tuto úlohu příliš nezvládli, protože je mnohem více zajímal děj příběhu, na který se více soustředili. Díky tomu jsem si uvědomila, že jsem se měla do role zapisovatele přiřadit já sama.

Reakce žáků

Denis se snažil na sebe hned v úvodu hodiny opět upozorňovat poznámkami, které nebyly k tématu. Radost mi udělalo, že jsem nemusela zasahovat já, ale spolužáci v jeho skupině ho sami upozornili, že s nimi nemusí hrát. Na což jsem zareagovala souhlasně, v ten moment si uvědomil, že chce-li se zapojit, musí své chování změnit. I když se viditelně snažil, v průběhu hodiny jsem ho já i spolužáci několikrát napomínali, především pro jeho nerespektování názorů ostatních členů skupiny a prosazování si své představy.

Emma měla při dnešní hodině příležitost zažít pocit sounáležitosti s kolektivem. Skupina, jejíž byla členem, jí přidělila hlavní roli v jejich příběhu. Emma to zvládla velice dobře, roli si užívala a spolužáci ji ocenili bouřlivým potleskem.

Adam se oproti Emmě neměl chuť zapojovat, což mě překvapilo, protože bývá téměř vždy ochotný spolupracovat. Byl velmi nepozorný a hlučný. Pravděpodobně to zapříčila sestava skupiny, ve které převažovali jeho kamarádi, převážně kluci. Po několika napomenutích se ale situace uklidnila.

4.4 Čtvrtek

Časový rozsah

2 vyučovací hodiny

Cíle ČJ

- Dodržování pravidel komunikace
- Rozvoj paměti
- Rozvoj formulace vlastní myšlenky
- Tvorba a rozšiřování slovní zásoby
- Opakování a procvičování slovních druhů
- Schopnost utřídit si vědomosti a umět je aplikovat

Cíle DV

- Zvládnutí prostorového vnímání
- Rozvoj smyslového vnímání
- Rozvoj schopností výrazu pohybem
- Vstup do role
- Rozvoj fantazie
- Schopnost kooperace
- Respektování spolužáků

Pomůcky

- Archy papíru (TEN, TA, TO)
- Pracovní list
- Karty se slovními druhy
- Krabice

- Hudba z CD
- Barevné lepící papírky
- Zvoneček

Ranní pozdrav

Všichni společně (žáci i já) chodíme pomalým tempem podle hudby z CD po prostoru třídy a společně říkáme naučený pozdrav na začátku dne. Každá dvojice, která se potká, se pozdraví vzájemným podáním ruky, očním kontaktem a úsměvem na tváři.

Dobry den, dobry den,
to je dneska krásny den.
Dobry den, dobry den,
dneska zlobit nebudem.

Co nás čeká

Seznámím žáky s náplní hodiny – ranní kruh, opakování a procvičování slovních druhů.

Tiché rande

Žáci si vytvoří dvojice a v časovém úseku 1 minuty mají za úkol diskutovat na téma – proč se učíme slovní druhy. Hra začíná i končí na signál zvonečku. Po skončení hry mají žáci, kteří se domnívají, že slyšeli nejlepší odpověď na moji otázku, prezentovat celé třídě.

Reflexe

Pravidelná aktivita v našich hodinách (nejen) českého jazyka zaměřená na naslouchání, vyjádření vlastní myšlenky a především rozvoj tvorby slovní zásoby. Žáci ji mají v oblibě, proto ji zařazují do hodin pravidelně. Jediný, ale zároveň zásadní problém, který řešíme při zařazení této aktivity, je čas. Žáci jsou limitováni daným časem, a to jim způsobuje velké obtíže.

Co je ve třídě

Na úvod si společně zopakujeme základní informace a pravidla o slovních druzích, konkrétně podstatných jménech, přídavných jménech a slovesech. Po společném opakování mají žáci za úkol projít si třídu, rozhlédnout se po ní a vybrat si jakoukoli věc nebo předmět, který je na viditelném místě. Na třech stranách stěn ve třídě jsou archy – jeden s nápisem TEN (příloha č. 10), druhý s nápisem TA (příloha č. 11), třetí s nápisem TO (příloha č. 12). Na povel zvonečku každý žák napíše na vybraný arch svoji věc.

Reflexe

Při aktivitě vznikl ve třídě menší chaos, příště budu muset přesněji specifikovat zadání. Konkrétně, aby žáci výběr předmětu, který je již na archu napsaný, neopakovali. Všichni jsou do aktivity velmi zapálení, takže si nekontrolují, co je na archu již napsáno. Vyřešila jsem to v průběhu aktivity, kdo měl stejnou věc, musel vybrat jinou, aby se slova neopakovala. Ale vzhledem k tomu, že jsem si archy s nápisy umístila na tři stěny, bylo pro mě dost náročné, vše uhlídat a přebíhala jsem od archu k archu.

Pracovní list (aktivita v lavici)

Žáci mají za úkol vyplnit pracovní list (příloha č. 13).

Předměty z krabice

Všichni se společně posadíme do kruhu, ve kterém je uprostřed krabice a v ní několik různých předmětů. V prvním kole si jednotlivě každý žák z krabice vytáhne libovolný předmět. Podmínkou je, že při výběru věci z krabice se nesmí dívat, ale může využívat pouze hmat. Předmět, který si z krabice vytáhne, ukáže ostatním sedícím spolužákům v kruhu. Dalším úkolem každého žáka je se svým předmětem seznámit své spolužáky a to tak, že u své věci určí: název (např. kytka), slovní druh (podstatné jméno), jak si na předmět ukáže (ta) a tím vyvodí rod (ženský). V druhém kole má každý žák za úkol ke svému předmětu (podstatnému jménu) vymyslet libovolné přídavné jméno tak, aby jeho spojení dávalo smysl. A opět ho ostatním spolužákům říká nahlas (např. jarní kytka). V posledním, třetím, kole ke svému vymyšlenému slovnímu spojení, musí přidat ještě sloveso. Opět je podmínkou smysluplnost tak, aby vznikla krátká věta (např. Jarní kytka voní).

Reflexe

Rozvoj smyslového vnímání, konkrétně hmatu při tahání libovolného předmětu z krabice, splnila mé očekávání. Všichni žáci jsou nedočkaví a plní očekávání, jaký předmět si vytáhnou. Tvorba krátkých vět složená z vybraných slovních druhů žáky také velmi bavila, u některých je viditelný rozvoj jejich představ a fantazie, a tak v průběhu aktivity vznikají smysluplné věty. Slabší žáci mají tendenci k opakování, nebo napodobování toho, co již slyšeli, takže těm se snažím pomáhat.

Co je psáno, to je dáno

Tato aktivita pozvolna navazuje na předešlou aktivitu. Žáci se rozdělí do tří skupin dle vylosované barvy lepicího papírku, který si nalepí na viditelné místo na oblečení. Každá skupina si najde prostor ve třídě, aby nebyla rušena ostatními. Všem členům ve skupinách rozdám čistý papír, na který každý žák napíše svoji vytvořenou větu z již zmiňované předešlé aktivity „Předměty z krabice“. Když ji má napsanou, předá svůj papír spolužákovi ve skupině a ten napíše na další řádek zase svoji vytvořenou větu. Postupně se všichni v rámci skupiny ve psaní vystřídají, takže na konci má každý žák na svém papíře napsané věty od všech členů své skupiny. Posledním úkolem je, si všechny věty přečíst. Na závěr každá skupina dá své papíry písmem dolů na určené místo (aby si nikdo nemohl přečíst, co je na nich napsáno).

Reflexe

Cílem aktivity je procvičování a rozvoj paměti, vzájemné tolerance a také kooperace. Až na malé nedostatky žáci aktivitu zvládli bez obtíží.

Předměty z krabice ožívají

Žáci zůstávají stále ve vytvořených skupinách a postupně se střídají. Každý člen skupiny má za úkol ztvárnit svojí větu plnou hrou. Pro snadnější ztvárnění používají žáci i zvuky. Členové ostatních skupin mají poznat, co jejich spolužák ztvárňuje. Žáci postupně předvádí dle své fantazie a schopností, na zazvonění zvonečku začínají i končí. Kontrola, zda spolužáci správně uhodli, je doložena papírem, na kterém jsou věty napsány. Hra končí, když se všichni žáci vystřídají.

Reflexe

Při ožívání předmětů méně zdatní žáci slovní spojení poznávali ne podle pantomimy, ale protože si je pamatovali z papírů, což mě trochu mrzelo.

Moje místo

Po třídě jsou rozvěšeny karty se slovními druhy. Všichni žáci stojí uprostřed třídy, jejich úkolem je dle mého zadání najít své místo (vyslovím např. slovo učitelka - má své místo u karty podstatná jména). Žáci se pohybují dle mých instrukcí, např. poskoky, po čtyřech, chůzí pozadu, atd.

Reflexe

Aktivitu „Moje místo“ zařazuji často, aby žáci zapojili kromě myšlení i své tělo, i když hlavním a prioritním cílem je procvičení probraného učiva.

Domácí úkol

Zadávám žákům domácí úkol na procvičení slovních druhů.

Reflexe

Všichni sedíme v kruhu a společně diskutujeme o průběhu dnešní hodiny.

Závěrečná reflexe odučené hodiny

Co se povedlo?

Myslím, že nejvíce se dnes žákům líbila aktivita „Moje místo“, a to především proto, že jsem ji zařadila poprvé. Doprovodný pohyb dle mých instrukcí byl pro ně velkým zpestřením, díky kterému si na konci vyučovací jednotky mohli dostatečně protáhnout celé tělo.

Co se nepovedlo?

V dnešní hodině ve srovnání například z předešlého dne bylo několik míst, kdy jsem musela improvizovat a reagovat na reakce žáků, zda to bylo zapříčiněno mojí špatnou přípravou, či jejich pasivitou, neukázněností nebo občasným nezájmem, nedokážu posoudit. Určitě se nepovedlo a mrzelo mě, že aktivita „Předměty z krabice“ a jejich výběr byl průbojnějšími žáky chápán jako boj o nejlepší věc, někteří neakceptovali základy slušného chování. Pro mě ponaučení při plánování takové nebo podobné aktivity do budoucna, hned na začátku určit pravidlo, podle kterého si budou žáci předměty vybírat. Stále mě nemile překvapuje chování některých chlapců.

Další nedostatek dnešní vyučovací jednotky je časové rozvržení, které nevyšlo přesně podle mých představ. Nastalou situaci jsem řešila v průběhu hodiny, kdy jsem se rozhodla pro změnu a zadala žákům jiný domácí úkol, než byl můj původní plán.

Reakce žáků

Denis byl během dnešního dne opravdu špatně naladěný. Téměř ve všech aktivitách měl problém s disciplínou, hlasitým mluvením, překřikováním, tendencí být všude první, vše hodně narušoval. Proto jsem musela několikrát během lekce opakovat společná pravidla.

Jeho neukázněnost a hluchost rušila ostatní spolužáky, tak že ho především děvčata sama napomínala. Při ožívání předmětů spolužákům napovídal, čímž je rušil, takže jsem ho posadila mimo dění a počkala, až se bude chtít zapojit za předpokladu dodržování pravidel třídy.

Emma má stále problém s hlasitou prezentací, která byla v dnešní lekci ve velké míře, takže jsem ji musela velmi často pobízet k hlasitému projevu. V aktivitě „Co je psáno, to je dáno“ měla problém se zapamatováním a napsáním vlastní věty, kterou v předešlé aktivitě „Předměty z krabice“ sama vymyslela. Spolužáci ze skupiny jí velice rádi pomohli. Naopak pro mě milé zjištění je, že jsem si uvědomila, jak jí opravdu hodně pomáhá při slovech, kterým nerozumí a nechápe jejich význam, pozorovat ostatní spolužáky, jak slova vyjadřují pohybem. Tím se jí dnes hned několikrát podařilo slova lépe pochopit, aniž by je chtěla vysvětlit.

Adam stejně jako Emma měl problém se zapamatováním a napsáním vlastní vymyšlené věty. A stejně jako Emmě i Adamovi spolužáci v rámci skupin pomohli, bylo vidět, že ho pomoc od kamarádů potěšila a svým úsměvem jim to náležitě vrátil. Nejvíce byl dnes Adam nadšen z pohybových aktivit, což mi přišel po ukončení osobně říci, oproti písemnému projevu, který mu dělá stále velké problémy.

4.5 Pátek

Časový rozsah

2 vyučovací hodiny

Cíle ČJ + Psaní

- Opakování vyjmenovaných slov a jejich aplikace
- Opakování slovních druhů a jejich aplikace
- Třídění vědomostí a jejich aplikování
- Tvorba slovní zásoby
- Rozvoj formulace vlastní myšlenky
- Rozšiřování slovní zásoby
- Správný nácvik písma

Cíle DV

- Zvládnutí prostorového vnímání
- Rozvoj smyslového vnímání
- Vstup do role
- Rozvoj fantazie
- Zvládnutí improvizace
- Zvládnutí techniky pantomimy
- Rozvíjení spolupráce
- Respektování empatie

Pomůcky

- Barevné lepicí papírky
- Lepíky s vyjmenovanými slovy
- Bubínek
- Papír, fixy
- Kostýmy, rekvizity
- Hudební nástroje

Ranní pozdrav

Všichni společně (žáci i já) chodíme pomalým tempem podle hudby z CD po prostoru třídy a společně říkáme naučený pozdrav na začátku dne. Každá dvojice, která se potká, se pozdraví vzájemným podáním ruky, očním kontaktem a úsměvem na tváři.

Dobry den, dobry den,
to je dneska krásny den.
Dobry den, dobry den,
dneska zlobit nebudem.

Co nás čeká

Seznámím žáky s náplní hodiny – ranní kruh, celotýdenní shrnutí učiva pomocí dramatické výchovy (vyjmenovaná slova, slovní druhy).

Řady vyjmenovaných slov

Každý žák stojí ve své lavici ve výchozí pozici s hlavou vzpřímenou, šíjí protaženou vzhůru, rameny spuštěny dozadu/dolu, břicho zatažené, pánev podsazená, paty a špičky u sebe a společně nahlas opakujeme vyjmenovaná slova – po B jedna řada, po L druhá řada, po M třetí řada, po P čtvrtá řada, po S všechny řady společně.

Reflexe

Řady vyjmenovaných slov je aktivita, kterou zařazuji pravidelně v rámci opakování probraného učiva. Žáci mají tuto aktivitu rádi, především proto, že nesedí v lavicích a můžou si připomenout správné držení těla. Mě potěšilo, že vyjmenovaná slova umí.

Rýmy

Úkolem je vymyslet jakékoli rýmy z vyjmenovaných slov, které doposud žáci umí. Rým, který někdo vymyslí, společně všichni zopakujeme. Při společném opakování se ho snažíme doprovodit gesty těla, které nás momentálně napadají.

Reflexe

Vždy mě moc těší, když vidím, jak jsou žáci pro nabízenou aktivitu nadšení. Hledání rýmů je činnost, při které se vždy hodně snaží, chtějí jich najít co nejvíce. Původně jsem měla v plánu rýmy zapisovat a za největší počet rýmů udělit malou jedničku. Když jsem ale viděla žáků zapálení, tak jsem od toho v průběhu upustila a nahradila doprovodnými gesty, která žáky v daném momentě napadly.

Hledání

Každému žákovi nalepím na záda lepík s jedním vyjmenovaným slovem (příloha č. 14). Žáci se pohybují v naprosté tichosti po prostoru třídy, na zvuk bubínku musí utvořit skupinky svých vyjmenovaných slov, aniž by znali své slovo, které mají na zádech. Konkrétní vyjmenované slovo jim vždy napoví spolužák, vedle kterého se právě zastavili. Slovo se nesmí přečíst, ale musí se ztvárnit pomocí pantomimy.

Reflexe

Cílem hry „Hledání“ je umět vysvětlit vyjmenované slovo, nebo jeho smysl beze slov, pouze za použití pantomimy. Již když jsem tuto aktivitu zařazovala, počítala jsem, že někteří chlapci neposlechnou povel, že se slova nesmí přečíst, ale musí je ztvárnit pouze pantomimicky, což se také stalo. Takže jsem vzniklé výchovné situace opět musela řešit.

Jinak žáky aktivita velice bavila, pantomimu zvládají a je viditelné, že je jim líto přerušování kvůli několika žákům, kteří neakceptují nastavená pravidla.

Vlastní příběhy (aktivita v lavici)

Žáci se rozdělí do čtyř skupin podle barevných lepicích papírků, které si nalepí na viditelné místo na svém oblečení. Každá skupina si vylosuje nabízené písmeno - B, L, M, P. Úkolem každé skupiny je vymyslet a napsat krátký smysluplný příběh (max. pět vět), který bude obsahovat co nejvíce vyjmenovaných slov na písmeno, které si vylosovali (příloha č. 15, č. 16, č. 17, č. 18).

Reflexe

Vymýšlení a psaní vlastního příběhu z vyjmenovaných slov šlo žákům skvěle, i když někteří jedinci v rámci své skupiny byli hluční. Ale potěšilo mě, že se ve skupinkách na textu shodli všichni a dokázali respektovat názor ostatních členů skupiny.

Příběh ožívá

Společně si přečteme napsané příběhy, jsou-li v nich chyby, opravíme, odůvodníme. Pak si skupiny mezi sebou náhodně vymění své napsané příběhy a mají čas na domluvu, jak příběh společně rozehrají. Nabízím rekvizity, kostýmy a hudební nástroje, které mohou při improvizacích využít.

Reflexe

Už při předchozí aktivitě, kdy žáci vymýšleli své texty, se mě několik žáků nezávisle na sobě ptalo, jestli se budou příběhy následně ztvárňovat, což jsem jim samozřejmě neprozradila. Jejich nadšení a chuť do práce po zadání úkolu je tak velká, že už v tu chvíli jsem tušila, že výsledné improvizace budou velice zdařilé. A opravdu jsem se nemýlila. Nejen, že se jim velice pěkně podařilo napsané příběhy rozehrát, ale hojně využívali i spoustu rekvizit a hudebních nástrojů (takže se z naší třídy opět ozýval hluk). Velmi pěkné bylo, že se mezi sebou po ukončení vzájemně odměňovali potleskem. Pochvalu dostali všichni samozřejmě i ode mě.

Naše pocity

Učitel: Jako každý pátek si shrneme, co všechno jsme si během týdne zopakovali a procvičili, ale i co nového jsme se naučili. Většinou v pátek v rámci shrnutí pracujeme se zábavnými pracovními listy, rébusy a hádankami. Celý tento týden nás provázela

dramatická výchova, tak ji využijeme i při našem shrnutí. Moc by mě zajímalo, jak se vám pracovalo, jaké byly hodiny českého jazyka, jaké jste měli pocity? K vyjádření vašich pocitů nabízím prostor třídy a bubínek, který si budete mezi sebou střídat a pomocí kterého se každý jednatlivec vyjádří. Jedna velká podmínka – nebudete vůbec mluvit a své pocity budete vyjadřovat jen zvukem bubínku.

Reflexe

Žáci jsou nabízenou změnou – vyjádřením pomocí hudebního nástroje nadšení, pohybují se po prostoru třídy, sami si určují, kdy si bubínek vymění a své pocity z celého týdne vyjadřují moc pěkně. Ti, co bubínek právě nemají, své pocity vyjadřují chůzí – což vůbec nebylo v mém zadání. Ani jsem nestihla postřehnout, který žák toto vymyslel, ale ostatní spolužáci to velice rychle pochopili a přidali se. Mile mě překvapilo, jak byli všichni ukázněni.

Myšlenková mapa

Učitel: Hudbou a chůzí, kterou jste si sami do aktivity zapojili a za co vás moc chválím, jste to zvládli skvěle a vypadá to, že se vám hodiny českého jazyka líbily. Ted' vám nabízím velký arch papíru, fixy a úkol je stejný – opět vyjádřit své pocity, tentokrát jen pomocí slov a to konkrétně podstatných jmen, přídavných jmen a sloves (příloha č. 19). Takže podmínka stále trvá – nebudete mezi sebou vůbec mluvit. Máte chvílku na přemýšlení, až budete mít své slovo, které chcete napsat, postupně ho budete říkat nahlas a nebude-li na archu, můžete ho tam napsat.

Reflexe

Žáci slova vymýšlí spontánně, viditelně je aktivita baví, mají radost, z toho, že se mohou vyjádřit. Jen minimálně se slova opakují, žáky to neodrazuje a ihned vymýšlí slovo jiné, které by mohli napsat.

Reflexe

Všichni sedíme v kruhu a společně diskutujeme o průběhu dnešní hodiny.

Závěrečná reflexe odučené hodiny

Co se povedlo?

Myslím, že celý dnešní blok byl perfektní, ale nejzásadnější momenty této vyučovací jednotky byly na konci hodiny. Nejprve aktivita „Naše pocity“ a následně „Myšlenková mapa“, kdy se žáci vyjadřovali pomocí hudby a pak slovně. Měla jsem radost z jejich aktivity, nadšení, projevených emocí, slov i rozzářených očí.

Co se nepovedlo?

Až na malé výchovné nedostatky, na které jsme všichni v rámci kolektivu víceméně zvyklí a snažíme se je společně eliminovat, dnes není nic, co by se nepovedlo.

Reakce žáků

Denis dnes pracoval a zúčastňoval se až na velmi malé odchylky aktivně (i když na konci týdne bývá již unavený, nesoustředěný). Aktivně se zapojoval především ve skupinových aktivitách. Problém byla jeho hlučnost, na kterou jsem ho v rámci skupiny upozornila, a on se zklidnil. V reflexi na konci hodiny se opět snažil upoutat pozornost nevhodným chováním, ale vzhledem k tomu, že na něho nikdo ze spolužáků nereagoval, přestal a choval se opět podle pravidel.

Emma má při skupinových aktivitách snahu přestávat pracovat a schovávat se za práci ostatních. Většinou jí ostatní spolužáci ve skupině napomenou a pak začíná pracovat. Je na ní patrné, že jí mnohem více vyhovuje být ve skupině s děvčaty. V dnešních aktivitách byla hodně pozadu vzhledem k malé slovní zásobě a problémům s českým jazykem. I přesto se v závěrečné reflexi vyjádřila pozitivně.

Adamovi se dnešní hodina libila, několikrát mi to přišel během aktivit říci a v závěrečné reflexi měl nejdelší proslov. Měl potřebu spolužákům vysvětlit, že na Slovensku takové hodiny nezažil a že je v naší třídě moc rád (což mě samozřejmě velmi potěšilo). Jediný problém měl při aktivitě „Rýmy“, kde se mu nedařilo a byl z toho smutný.

Moje vlastní reflexe

Shrnu-li všechny hodiny českého jazyka tohoto týdne, tak se z mého pohledu vydařily a splnily moje očekávání. Ve třídě se mi pracovalo velmi dobře. Až na občasné výkyvy chování a nepozornosti některých žáků, na které jsem zvyklá během celého školního roku ve všech vyučovacích předmětech, všichni žáci pracovali se zaujetím. Žáci byli tvořiví, kreativní

ve svých nápadech, spolupracovali mezi sebou, nebáli se vstoupit do rolí, nabízené aktivity si užívali a týdenní plán učiva českého jazyka byl splněn.

Jsem ráda, že jsem se rozhodla hodiny českého jazyka tohoto týdne učit ve dvou vyučovacích hodinách. Prvotní obavy, že budou žáci z dvojhodinovky unaveni a že bude potřeba přestávka, se nenaplnily. Naopak se na konci hodiny vždycky divili, že už končíme. I přesto jsem musela některé aktivity z mé plánované časové dotace operativně vynechat, abych se do časového rozmezí dvou 45 minutových hodin vešla.

Největším odměnou pro mě je vždy reakce žáků nejen během samotného vyučování, ale především v závěrečných reflexích.

5 Druhý týden

5.1 Pondělí

Časový rozsah

2 vyučovací hodiny

Téma

Pověst – Praotec ČECH

Literární zdroj

- Vančěk, M. Staré pověsti české pro děti
- Černý, J. Pověsti z Čech a Moravy I

Cíle ČJ čtení a psaní

- motivovat žáky ke čtení
- seznámit žáky s pověstí
- prohloubit dovednosti hlasitého i tichého čtení
- čtení s porozuměním
- rozvíjet schopnost pracovat s textem
- vést k zodpovědnosti a cílevědomosti
- podněcovat k vyjádření vlastních nápadů a názorů
- uvědomění si historie vlastního národa
- prohloubit vztah k zemi, ve které žáci žijí

Cíle DV

- rozvíjet práci s příběhem
- rozvíjet řečové a pohybové dovednosti
- schopnost vstoupit do role
- rozlišit hru a realitu
- vyjádřit myšlenky, pocity a emoce v roli
- rozvíjet schopnost výrazu pohybem
- seznámit s dramatickým jednáním
- rozvíjet improvizaci
- rozvíjet empatii
- respektovat prostor
- zvládnout techniku živých obrazů
- rozvíjet představivost a fantazii prožitkem
- respektovat skupinovou práci
- přijímat a reagovat na učitele v roli
- respektovat názory a myšlenky spolužáků
- zapojovat se do diskuse, vyjadřovat názor a myšlenku

Pomůcky

- nakopírované texty
- balící papír + fixy
- mazací tabulky
- Orffovy nástroje
- prostěradla
- dlouhý bílý hábit

Ranní pozdrav

Všichni společně (žáci i já) chodíme pomalým tempem podle hudby z CD po prostoru třídy a společně říkáme naučený pozdrav na začátku dne. Každá dvojice, která se potká, se pozdraví vzájemným podáním ruky, očním kontaktem a úsměvem na tváři.

Dobrý den, dobrý den,
to je dneska krásný den.
Dobrý den, dobrý den,
dneska zlobit nebudem.

Co nás čeká

Seznámím žáky s náplní hodiny – ranní kruh, seznámení s pověstí O praotci Čechovi prostřednictvím četby a dramatizace pověsti.

Ranní kruh

Učitel:

V dnešním ranním kruhu nám každý jednou větou řekne, na co se těší v novém týdnu.

Reflexe:

V pondělí v ranním kruhu dávám žákům příležitost podělit se o své pozitivní víkendové zážitky. Jak už jsem uvedla, jde o rituál, do kterého občas vnesu vlastní téma. Důvodem je, aby nedocházelo ke stereotypnosti, ale především mi jde o pozitivní naladění žáků. Stanovení pravidel a připomenutí jejich dodržování je samozřejmostí ranního kruhu.

Motivační rozhovor

Učitel:

Posaďte se všichni do kruhu. Na balicím papíru máme nápis POVĚST. Zamyslete se, jestli už jste někdy toto slovo slyšeli, co asi znamená. Vše, co vás napadne, napište k nápisu (příloha č. 20).

Reflexe:

Žáci píší své myšlenky, ti kteří nevědí, pouze přihlíží a poslouchají. V této aktivitě došlo k velmi zvláštní situaci – žáci mě upozornili, že jeden chlapec pláče. Když jsem zjišťovala, co se stalo, dozvěděla jsem se, že v chlapci napsané slovo smrt evokovalo nedávnou vzpomínku na úmrtí blízkého člověka v rodině. V ten moment jsem musela nechat žáky samostatně tvořit a chvíli času strávit s chlapcem o samotě. Neobvyklá situace tím narušila společnou aktivitu, ale zároveň mi žáci opět dokázali vzájemnou empatickou soudržnost, když jim emoce spolužáka nebyly lhostejné.

Učitel:

Trochu si pomůžeme krátkým textem a ztvárněním situace, o které si společně přečteme.

Text – společné hlasité čtení z nakopírovaných papírů (příloha č. 21):

„Měli bychom se přestěhovat,“ šťouchla Čechová do manžela, který přemýšlel, zda ji ta samomluva přejde, nebo zda bude potřeba konat historické činy. A jelikož Čechová hartusila a nepřestávala, zvedl se Čech od stolu a že se jde poradit s bratrem.

Stěhování - hra

Žáci se rozdělí do dvou skupin. Všichni členové skupiny mají za úkol se vměstnat na své prostěradlo. V prvním kole mají žáci prostěradlo v celé své velikosti, v druhém kole jim prostěradlo přeložím napůl, ve třetím kole ho přeložím na čtvrt.

Reflexe:

Ve hře na vyplňování daného prostoru – prostěradla jsou patrné vztahy v kolektivu třídy, kamarádi neměli problém si na sebe sednout, přimáčkout se. Hru zvládli žáci celkem bez komplikací, v zápalu hry měli trochu problém s hlasitostí. Ale potěšila mě jejich kooperace, která byla ukázková.

Učitel:

V naší hře bylo stěhování náročné. Ale v době, do které se podíváme, bylo náročné především žít. Posad'te se do kruhu a přečtete si další text.

Text – společné hlasité čtení z nakopírovaných papírů (příloha č. 21):

Před dávnými časy žili naši předkové v daleké zemi kdesi na východě. Nežilo se jim tam dobře. Téměř neustále museli bojovat s nepřáteli, kteří se chtěli zmocnit jejich území.

Živé obrazy jednotlivců

Učitel:

Zavřete oči a zkuste si představit, jak asi vypadala doba, země a lidé, o kterých jsme si právě přečetli. Zkuste si představit, jak se jim žilo.

Nyní si stoupněte a každý sám vytvořte živý obraz někoho nebo něčeho, co si právě představoval, když měl zavřené oči. Koho se dotknu, nahlas řekne, co jeho obraz ztvárňuje.

Reflexe:

Při vytváření vlastní představy o době, zemi a lidech jsem nechala žákům dostatek časového prostoru a text jsem jim ještě jednou přečetla. Reagovala jsem až podle nich, když začali postupně oči otevírat.

Poté každý žák zaujal svou zvolenou pozici. Procházím mezi nimi, koho se dotknu, řekne, koho ztvárňuje. Nejčastěji žáci ztvárňují bojující muže bránící své ženy, ale i obydlí a úrodu, dále plačící ženy a ustrašené děti. Překvapilo mě, že opravdu každý žák dokázal říci, co jeho živý obraz ztvárňuje, aniž by se postavy příliš opakovaly.

Improvizace

Učitel:

Zůstaňte ve svých pozicích a poslouvejte.

Text – učitel čte žákům (příloha č. 21):

Doba to byla velice zlá, proto se jednoho dne sešli vážení muži kmene, aby rozhodli o cestě do nové země, kde by se jim žilo lépe.

Učitel:

Rozdělte se na dvě skupiny a rozehrajte krátké etudy, jak a na čem se vážení muži kmene domluvili.

Reflexe:

Při improvizacích jedna skupina nepochopila zadání. Při rozehrání etudy vůbec nedošlo k požadované domluvě mezi muži kmene, ale rovnou se všichni vydali na cestu. Nechala jsem jejich improvizaci celou dohrát, po ukončení jsem skupině zopakovala původní zadání.

Ve druhé skupině došlo také k zajímavé situaci. Velmi pěkně ztvárnili diskusi mezi muži kmene, nicméně poměrně rychle a jednohlasně se shodli na odchodu. Takže jsem na danou situaci reagovala a zaimprovizovala. Vstoupila jsem do jejich diskuse jako jejich další člen kmene, který s odchodem nesouhlasí a argumentovala, proč by bylo dobré svoji zemi neopouštět a zůstat. Žáci okamžitě zareagovali – někteří se mnou vůbec nechtěli žádnou diskusi vést, protože už jsou domluveni a je rozhodnuto. Někteří ale s mými argumenty souhlasili a přidali se na mou stranu. Tím jsem docílila původně plánovaného záměru. Za jejich okamžité reakce jsem je pochválila.

Improvizace začíná i končí na tlesnutí jednoho žáka v dané skupině. Skupiny se vzájemně pozorují a pak vystřídají.

Chůze v prostoru

Text – učitel čte žákům (příloha č. 21):

Byly to dlouhé rozmluvy, byly to dlouhé přípravy. Přesto se jednoho dne vydali lidé vedeni bratrem Čechem do neznáma. Čekala je dlouhá cesta. Slabým se zdála nekonečná, silným vyzývavá, ale všem nebezpečná.

Učitel:

Představte si, jak cesta do neznáma asi vypadala a pomalu se na ní vydejte. Bude vás doprovázet moje hra na bubínek.

Reflexe:

Při bubnování měním rytmus/hlasitost/tempo. Žáci bez obtíží zvládají střídání několika rychlostí chůze dle rytmu bubínku. Na povel štronzo se žáci zastaví.

Text – učitel čte žákům (příloha č. 21):

Kdo se vzdálil od výpravy, stal se obětí dravých zvířat, hadí uštknutí znamenalo smrt. Řeka byla rozvodněná, kola od vozů upadávala,.....A pak tu byl velký nepřítel – únava.

Reflexe:

Žáci reagují na další informace a do chůze improvizují i děj příběhu, který slyší. Opět se na povel štronzo všichni zastaví.

Učitel:

Náročná to byla cesta....proto bylo nutné odpočívat.

Učitel v roli Čecha (obleču si hábit – kostýmní znak), oznamuji svému lidu:

„Lidé padají únavou, musíme zastavit, je třeba nabrat nových sil. Nalovíme ryby, rozděláme oheň, připravíme něco k jídlu, opravíme kola u vozů a děti se musí pořádně vyspat.“ (odkládám kostýmní znak).

Živý obraz celé skupiny

Učitel:

Vytvořte celá skupina jeden živý obraz, jak zastávka našich předků vypadala. Obraz na mé tlesknutí na několik vteřin ožije.

Reflexe:

Žáci velmi pozitivně reagují na moji roli Čecha, všichni zbystří a naslouchají. Pak se rozmístí po prostoru, chvílku se domlouvají a následně vytváří dle fantazie své postavy. Nejvíce především chlapci ztvárňují pracující muže, dívky nejvíce ztvárňují obětavé matky, které konejší své děti, nebo hledají a připravují potravu. Dokonce ztvárňují i domácí zvířata, která si vzala na cestu s sebou. Někteří žáci nedělají nic a jen spí a nabírají síly.

Učitel:

Posad'te se zase všichni do kruhu a přečtete si, jak příběh pokračoval.

Text – samostatné tiché čtení z nakopírovaných papírů (příloha č. 21):

Po dnech odpočinku následovala další strastiplná cesta. Ale všechno jednou končí, a tak i cesta lidu, vedeného praotcem Čechem, se chýlila ke konci. Čech začal poznávat ten kraj, kudy kdysi procházel. Ulevilo se mu, že svůj rod vedl správnou cestou. Jeho lid přišel do krajiny, která všem učarovala. Byla protkána řekami plnými ryb, lesy oplývaly množstvím zvěře. Podél řek se táhly pastviny, na nebi kroužila hejna ptáků. Výprava zastavila pod horou, která se jako zázrakem tyčila v rovné krajině. Praotec Čech tam přikázal rozbít tábor. Sám nedbal únavy a spolu s radou starších vystoupil na vrchol hory.

Práce s textem

- samostatné čtení
- společné hlasité čtení
- hledání vlastního podstatného jména a připomenutí, proč je ve slově velké písmeno
- vysvětlení nesrozumitelných slov: *strastiplná cesta, chýlila se, krajina učarovala, byla protkána, lesy oplývaly, rozbít tábor*
- diskuse o porozumění textu

Učitel v roli Čecha (obleču si hábit – kostýmní znak), oznamuji svému lidu:

„Díky přízni bohů jsme na konci cesty. Na tomto místě zasadíme semena posvátné lípy. Musíme také přemýšlet, jak novou zemi nazveme.“

Učitel:

A to je váš úkol, vezměte si každý svoji mazací tabulku a na druhou stranu napište, jak by se mohla země jmenovat.

Reflexe:

Žáci píšou na mazací tabulky své nápady. Když mají napsáno, všichni najednou zvedají tabulku a společně si čteme, kdo co napsal.

Učitel v roli Čecha:

„Ano, souhlasím, Čechy to budou – mým jménem tuto zemi nazveme. Čechy se stanou naším domovem. Ať tuto zemi bohové po všechna pokolení opatrují.“

Závěr, shrnutí, reflexe

Učitel:

Teď už víte všichni, co je to pověst? Proč je dobré znát pověsti? Co se z nich dozvíte? Napsali jste na balicí papír správně v úvodu lekce, co je to pověst? Společné povídání, reflektování toho, co žáci napsali. Přesné vysvětlení, co je to pověst.

A víte, jak se dnešní pověst jmenovala? V které části lekce jste poznali, nebo co vám pomohlo zjistit, jak se pověst jmenuje a podle čeho jste to poznali? Jakou další pověst znáte? Společné povídání, reflektování. Vysvětlení přesného názvu pověsti.

Jak se země jmenovala, jste se dozvěděli - praotec Čech vám to řekl. Jak jste věděli, že Čechy je správně? Společné povídání, reflektování, vysvětlení a připomenutí učiva z hodin Prvouky (Naše vlast).

A kdo z vás ví, jak se jmenovala hora? A v jakém kraji hora leží? Ví někdo, jak je daleko od Prahy? Kdo z vás už horu Říp navštívil? Víte, jaké se pod horou konají akce na počest praotce Čecha? Společné povídání, reflektování celého vyučovacího bloku.

Závěrečná reflexe odučené hodiny

Co se povedlo?

Dnešní výuka se nejen mně, ale i žákům líbila. Žáci po celou dobu pracovali se zaujetím, přirozeně reagovali na mé instrukce, zapojovali fantazii, při zvukových aktivitách byl viditelný jejich prožitek, do všech nabízených aktivit se zapojovali aktivně. Velmi pozitivně mě přijali v roli Čecha a spolupracovali dle mých instrukcí. V závěrečné reflexi jsem žákům položila opravdu mnoho otázek. Z jejich odpovědí a především jejich vzájemné

diskuse jsem vyvodila, že se pomocí vlastního prožitku při vstupu do konkrétních postav v konkrétním prostředí při zadané situaci pokusili pochopit konkrétní historické události. Dozvěděli se, nejen co je pověst, ale že jim přináší zároveň nové informace o době/člověku/zemi. Pochopili, že jim pověst vždy předá historickou událost, ze které můžou čerpat i ponaučení. Společně jsme zkontrolovali napsaná slova na balicím papíru z úvodu hodiny. Každý žák, který něco napsal, se vyjádřil a vysvětlil, proč dané slovo napsal a zda i na závěr lekce se svým napsaným slovem souhlasí, popřípadě by ho chtěl změnit, nebo by ještě něco dalšího přidal. Dnešní atmosféra celého dvouhodinového bloku byla znát na mé i žáků práci, výuka se dnes prostě vydařila.

Co se nepovedlo?

Určitě si musím přiznat, že nabízený text, se kterým žáci v průběhu výuky pracovali, byl pro žáky třetího ročníku náročný. Takže příště bych volila kratší úryvek. Celkově bych pravděpodobně práci s textem příště nezařadila vůbec, ačkoli měla své opodstatnění. Měla jsem dojem, že trošku žákům narušil dějovou linii příběhu.

Reakce žáků

Denis měl jako vždy tendence převážně u zvukových aktivit na sebe strhávat pozornost a rušit spolužáky ve svém okolí. Spolužáci ho sami napomínali, neměli zájem s ním vůbec navazovat kontakt, dávali mu jasně najevo, že je ruší. To se následně odrazilo i ve skupinové práci, kdy s ním nikdo nechtěl být. V ten moment pochopil a už pracoval bez problémů. Mile mě překvapil při motivačním rozhovoru, když se jeho spolužák rozplakal. Dokázal se vcítit do spolužákových emocí a nedošlo k žádným posměškům, jak u něho bývá zvykem.

Emma jako každé pondělí přišla do školy velmi unavená, proto jsme měla obavy, jak celý blok zvládne. Ale hned v průběhu první aktivity – hry prostěradlo dokázala spolužákům ve své skupině poradit, jak si stoupnout, aby se jich na prostěradlo vešlo co nejvíce. Tím sklidila pochvalu nejen ode mě, ale především od spolužáků, a to byl pravděpodobně impuls pro její další chuť do práce. Při rozboru textu měla jako vždy problémy s jeho pochopením, což se odrazilo i na její práci. V závěrečné reflexi mě překvapily její myšlenky, které nám všem řekla – že si nedovede představit, jaký měli lidé hlad a je ráda za jídlo, které doma mají/že si nedovede představit, jak daleko museli lidé jít a je ráda za auta, která nás dovezou kam chceme/že si nedovede představit, jaká byla lidem asi zima a je ráda za oblečení, které jí maminka koupí. Díky Emmy poznatkům se naše diskutování dostalo do jiné roviny. Pro

všechny zúčastněné to bylo velmi přínosné, viditelně u několika žáků došlo k uvědomění, že se do postav dokázali vcítit, ale se současnou dobou ji nesrovnávali.

Adam pracoval po celou dnešní výuku s velkým nasazením. Všech aktivit se zúčastnil se zaujetím. Při improvizaci, kdy jsem záměrně, i když neplánovaně vstoupila do děje, byl jedním z těch, kdo velmi pěkně argumentoval a za svými názory si stál. V závěrečné reflexi nám opět zopakoval, jak moc je šťastný, že může být v české škole, která je jiná než ta na Slovensku.

Moje vlastní reflexe

Pro lekci jsem si zvolila literární předlohu *Staré pověsti české pro děti* (příloha č. 22), konkrétně pověst *Praotec Čech*, protože mi příběh přijde zajímavý a přiměřený věku žáků 3. ročníku, který konkretizuje nejen dobu tj. má historický námět, ale obsahuje i lidské vztahy. Žákům jsem nabídla části úryvků v původní podobě bez úprav. Část textů byla čtena žáky samostatně, část společnou četbou a část jsem využila pro vlastní vstup učitele v roli. Literární text byl využit především jako motivace k nabízeným činnostem, tím mi pomohl k dosažení stanovených cílů a zároveň se stal integrací dramatické a literární výchovy.

V lekci jsem využila několik metod a technik dramatické výchovy např. hru v roli, improvizaci, učitele v roli, průpravné hry a cvičení, aj., které odpovídají věku mladšího školního věku. Aktivity jsem zaměřila na rozvoj pozornosti a soustředění, rozvoj pohybových a rytmických dovedností, prostorového vnímání, tvořivosti a představivosti, ale především na rozvoj vztahů ve skupině.

6 Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit, jaké možnosti přináší dramatická výchova do výuky českého jazyka ve třetím ročníku základní školy. Na tomto místě bych ráda shrnula ověřené výsledky, které mi přinesla samotná realizace metod a technik dramatické výchovy ve výuce českého jazyka.

Jedním ze základních prvků dramatické výchovy je tvořivost, proto nikdy nemůže a věřím, že ani nikdy nebude zařazena do konkrétních šablon, podle kterých by měl učitel (nejen) dramatické výchovy pracovat. Dramatická výchova byla, je a vždy bude tvůrčí a neopakovatelný proces hledání a objevování, který zároveň pomáhá prohlubovat a obohacovat zkušenosti žáků. To je také hlavní důvod, proč já osobně dramatickou výchovu využívám jako nástroj k učení i v jiných vyučovacích předmětech. Ve svých hodinách a nejen českého jazyka se snažím pracovat s takovými metodami a technikami, které dokáží vzbudit u žáků zájem o učení, aby dokázali bez ostychu vyjádřit svoji myšlenku a názor, stejně jako zvládnout samostatně řešit problém, ale také spolupracovat s ostatními vrstevníky ve třídě a respektovat odlišný názor. V hodinách literární výchovy se snažím u svých žáků především rozvíjet čtenářství a s ním související rozvoj slovní zásoby, vyjadřovacích schopností, čtení s porozuměním a práci s textem. V průběhu mé praxe na 1. stupni základní školy jsem dospěla k závěru, že metody a techniky aktivního vyučování, konkrétně metody a techniky dramatické výchovy, přináší do výuky (nejen) českého jazyka vše potřebné, co dělá učení pro žáky (ale i pro mě) aktivnější, zábavnější, pestřejší, efektivnější, prostě nejlepší pro všechny zúčastněné vyučovacího procesu. Často a ráda ve výuce českého jazyka využívám jednotlivé konkrétní techniky dramatické výchovy a ve výuce literární výchovy využívám metody a techniky nejčastěji v delších blocích.

V rámci realizace praktické části mé práce jsem si potvrdila, že metody a techniky dramatické výchovy jsou jak pro mě, tak i pro žáky velkým pomocníkem při učení. Hlavním prostředkem se pro nás stává hra – přirozená činnost každého dítěte. Při hře, řízené činnosti, jsem byla v rámci hodin českého jazyka svým žákům partnerem, který je procesem provázel, pomáhal, ale zároveň se ho společně se žáky zúčastňoval. Moji žáci, kteří jsou na dramatickou výchovu od 1. ročníku zvyklí, mají rádi takové vyučování, které je pro ně smysluplné, jakoukoli formou zajímavé a zároveň pro ně přiměřeně náročné. Ve vyučování vítají aktivitu, spolupráci ve skupinách, zároveň mají rádi, když mohou vyjadřovat své názory a myšlenky v diskusích. Přesvědčila jsem se, že vedení výuky (nejen) českého jazyka

pomocí metod a technik dramatické výchovy společně s pozitivní motivací je činnost smysluplná, která vede ke zvýšení zájmu žáků o získávání nových informací, k jejich aktivní účasti a celkovému zájmu o vyučování. Utvrdila jsem se, že dramatická výchova a její metody jsou výchovou nejen k literatuře, ale k celkové integraci předmětu českého jazyka zahrnujícího také komunikační výchovu, čtení, psaní, sloh a mluvnici. Dramatická výchova, její metody a techniky přispěly v rámci všech odučených hodin českého jazyka při realizaci této diplomové práce u žáků k jejich rozvoji pozornosti, soustředění, pohybových dovedností, rytmu a tempa, prostorového cítění, také k rozvoji dovedností verbálních i zvukových technik, smyslového vnímání, obrazotvornosti, fantazie, představivosti a v neposlední řadě i k velmi důležitému rozvoji vztahů v rámci třídy. Nejvíce se mi osvědčily techniky živého obrazu, improvizace a pantomimy. Žáky tyto formy výuky viditelně baví a vždy je vítají. Nenásilnou formou jsou při nich nuceny k verbální i neverbální komunikaci, jejíž každodenní rozvoj je pro ně velmi důležitý. Žákům dramatická výchova se svými prvky přinesla do hodin českého jazyka možnost vžít se nejen do myšlenek nebo potřeb lidí v určité situaci nebo historické době, ale zároveň jim nabízené aktivity metod a technik umožnily seznámit se s tématy, které je obohatily například o historické znalosti, o sociální aspekt, ale také o spojitost s jejich vlastním skutečným životem.

Realizací této diplomové práce jsem se přesvědčila o důležitosti a smysluplnosti použití metod a technik dramatické výchovy ve výuce (nejen) českého jazyka. Jsem přesvědčena, že dramatická výchova je výchova, která by měla být nedílnou součástí všech vyučovacích předmětů v systému základního vzdělávání.

Jediný problém, který mě během dosavadní praxe s aktivním vyučováním provází, je stále nedostatek času. Práce žáky při aktivním vyučování vždy tak nadchne, že se snažím do ní nezasahovat a téměř vždy se dostáváme do časového skluzu. Výhodou je, že učitel na 1. stupni základní školy má možnost si vyučovací jednotky přizpůsobit. To byl také hlavní důvod, proč jsou vyučovací jednotky v praktické části mé diplomové práce koncipovány do 90 minutového bloku.

Vím, že jsem učitel, který metody a techniky dramatické výchovy bude i nadále ve své výuce pravidelně a především rád využívat. A zároveň vím, že se budu snažit o osvětlu dramatické výchovy, aby se zájem učitelů o tento obor stále zvyšoval a žáci měli možnost ho v rámci své školní docházky zažít.

7 Prameny a použitá literatura

- Bláhová, K. *Uvedení do systému školní dramatiky*. Praha: IPOS 1996. ISBN 80-7068-070-9
- Blatný, M. *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Karolinum 2016. ISBN 978-80-246-3462-3
- Bičanová, L. *Český jazyk 3 – 2. díl, pracovní sešit*. Nový Malín: NOVÁ ŠKOLA 2016. ISBN 978-80-7289-783-4
- Bičanová, L. *Český jazyk 3, učebnice pro 3. ročník základní školy*. Nový Malín: NOVÁ ŠKOLA 2016. ISBN 978-80-7600-042-1
- Budínská, H. *Ať si už mohou naše děti ve škole hrát!* Praha: IPOS –ARTAMA 1992. ISBN 80-7068-0407
- Čáp, J., Mareš, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál 2001. ISBN 80-7178-463-X
- Černý, J. *Pověsti z Čech a Moravy I*. Praha: Alter 1995. ISBN 978-80-85775-38-9
- Fisher, R. *Učíme děti myslet a učit se: praktický průvodce strategiemi vyučování*. Praha: Portál 2004. ISBN 80-7178-966-6
- Houška, T. *Škola je hra*. Praha: Tomáš Houška 1993. ISBN 80-900704-9-3
- Kasíková, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-262-0043-7
- Koťátková, S. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing 2005. ISBN 80-247-0852-3
- Koťátková, S. *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. Praha: Karolinum 1998. ISBN 80-7184-756-9
- Kuric, J. *Ontogenetická psychologie*. Praha: SPN 1986. ISBN 14-409-86
- Machková, E. *Jak se učí dramatická výchova*. Praha: AMU 2007. ISBN 978-80-7331-089-9
- Machková, E. *Metodika dramatické výchovy*. Praha: NIPOS 2015. ISBN 978-80-7068-298-2

- Machková, E. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: NIPOS 2007. ISBN 978-80-7068-207-4
- Machková, E. *Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb hledání dramatickosti*. Praha: NAMU 2017. ISBN 978-80-7331-214-5
- Marušák, R., Králová, O., Rodriguezová, V. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy, využití metod a technik*. Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-472-4
- Marušák, R. *Literatura v akci: metody dramatické výchovy při práci s uměleckou literaturou*. Praha: NAMU 2010. ISBN 978-80-7331-172-8
- Millarová, S. *Psychologie hry*. Praha: Panorama 1978.
- Mlejnek, J. *Dětská tvořivá hra*. Praha: NIPOS 2011. ISBN 978-80-7068-001-8
- Morganová, N., Saxtonová, J. *Vyučování dramatu, hlava plná nápadů*. Praha: IPOS – ARTAMA 2001. ISBN 80-901660-2-4
- Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 2009. ISBN 978-80-7367-647-6
- Příhoda, V. *Ontogeneze lidské psychiky I, vývoj člověka do patnácti let*. Praha: SPN 1963.
- Rádl, E. *Masarykův slovník naučný. Československý kompas 1927*
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: VÚP 2006. ISBN 80-87000-02-1
- Sitná, D. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál 2009. ISBN 978-80-7367-246-1
- Trpišovská, D. *Vývojová psychologie pro studenty učitelství*. Ústí nad Labem: UJEP 1998. ISBN 80-7044-207-7
- Trpišovská, D., Vacínová, M. *Základy psychologie*. Ústí nad Labem: UJEP 2001. ISBN 80-7044-368-5
- Valenta, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada Publishing 2008. ISBN 978-80-247-1865-1
- Vaněček, M. *Staré pověsti české pro děti*. Praha: Grada Publishing 2016. ISBN 978-80-271-0124-5

Way, B. *Rozvoj osobnosti dramatickou hrou*. Praha: NIPOS 2014.
ISBN 978-80-7068-286-9

Internetové stránky

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP 2004

www.msmt.cz

<http://www.rvp.cz/>

8 Seznam příloh

Příloha č. 1

SYN – SYTÝ – SÝR

1. Z nabídky doplň do vět vhodná slova.

Nabídka: synovec, nenasyta, sýrový, syrečky.

Ten, kdo hodně jí, a stále má chuť, je _____. Z tácu ubyl pouze jeden _____ chlebiček. Syn tatinkova bratra je jeho _____. Olomouckým tvarůžkům se někdy také říká _____.

2. Ze závorek vyber do vět vhodná slova. Tato slova podtrhni.

(Síra/Sýra) je chemický prvek žluté barvy. Na talíři zbyl kousek tvrdého (síra/sýra). Už nemám hlad, jsem (síti/sytý). Helenka se ráda houpe v houpací (síti/sytý). Na návštěvu (usíná/u syna) se rodiče těšili. Tiše, děťátko (usíná/u syna).

3. Znáš významy uvedených slov? Pokud ne, najdi je ve slovníku. Vyber si tři slova a použij je ve větách. Věty napiš.

siló síťovka silon osypky syrovinka nenasytný syrovátka

UČ, str. 81

SYROVÝ – SYCHRAVÝ – USYCHAT

1. Doplň *i, í/y, ý*. Pravopis zdůvodni.

S__rová zelenina je zdravá. Květiny bez vody us__chají.

S__rovinka je houba, která je jedlá i za s__rova. V létě koryta některých řek vys__chají. Po dešti s__lnice os__chají. Na střeše

sedí s__vý holoubek. Nemám ráda podzimní s__chravé počasí. Pos__ly záchranářů přišly včas. S__mona pos__lá dopis.

2. Nejprve doplň *i, í/y, ý*. Potom dokonči věty podle vlastní fantazie.

S__tá barva je _____.

S__lvestr je _____.

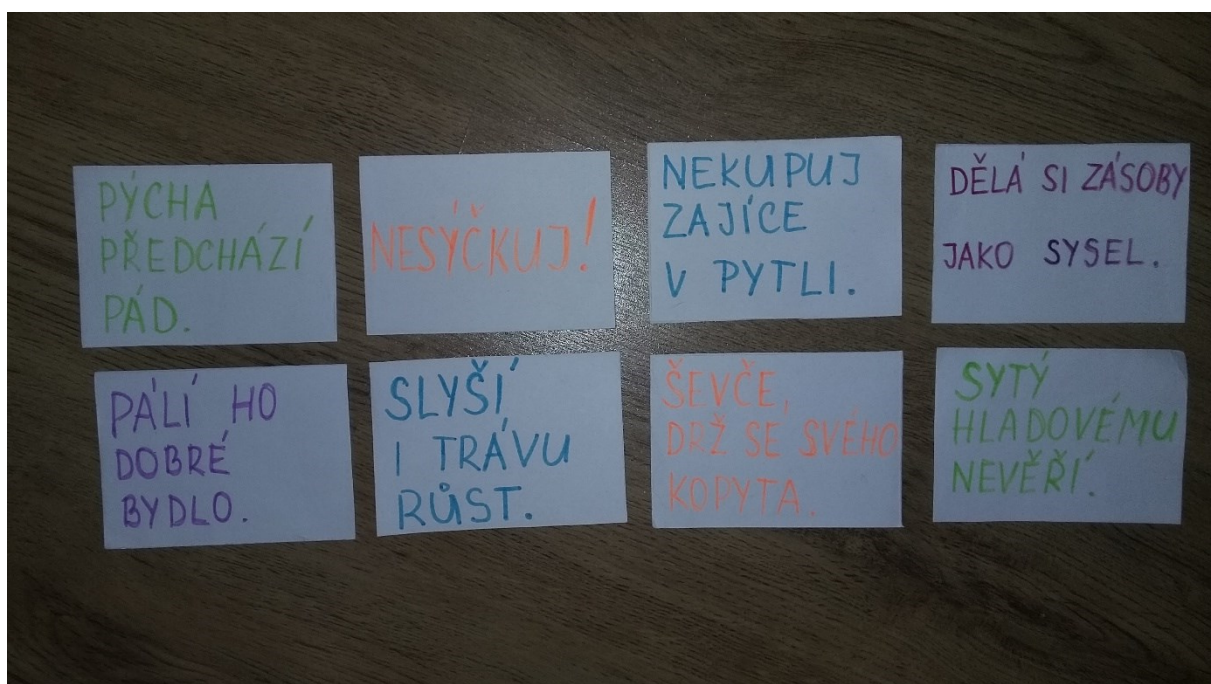
S__chravé počasí je _____.

UČ, str. 82

Příloha č. 3

Příloha č. 4

2. PŘÍDAVNÁ JMÉNA

1. Přečti si text a podtrhni přídatná jména, je jich celkem deset.

Tomu, kdo by snad nevěděl, co je to bazilišek, budiž řečeno, že je to nestvůra velice zvláštního zjevu. Hlavu nosí kohoutí s velikým hřebenem a na tom hřebeni sedí zlatá korunka. Nohy a tělo má bazilišek ropuší a ocas douhý a šupinatý jako ještěr. Není tedy divu, že na koho ta potvora upře svoje žlutavé oko, ten ochrne po celém těle a nezřídka z toho i umře, neboť se navíc nadýchá i ohavného smradu, který ten netvor kolem sebe nepřetržitě šíří.

(Vladimír Hulpach: *Báje evropských měst*; upraveno)

- a) Vypiš, z jakých částí se skládá tělo baziliška. Seřaď je podle abecedy.

b) Baziliška si namaluj.

2. Pojmenuj obrázky. Ke každému podstatnému jménu vymysli alespoň tři vhodná přídatná jména.

Vzor: strom – vysoký, starý, jehličnatý, ...

velký červený dlouhý malý fialová
hezký sladký modrý bílý dlouhá
barevný malá prostranná roztomilá hebká

3. Podle jmenovek napiš, či jsou věci na obrázku.

David

Alena

Ivan

Tereza

Kolo je Davida. Kniha je Aleny. Čepice je Ivana.
Dalekohled je Terezy.

4. Znáš české pohádky? Do názvů pohádek doplň vhodná přídatná jména.

Tři slasí vlasy děda Vševěda

O perníkovi chaloupce

O linem Honzovi

Císařovy noví šaty

Šíleně smutná princezna

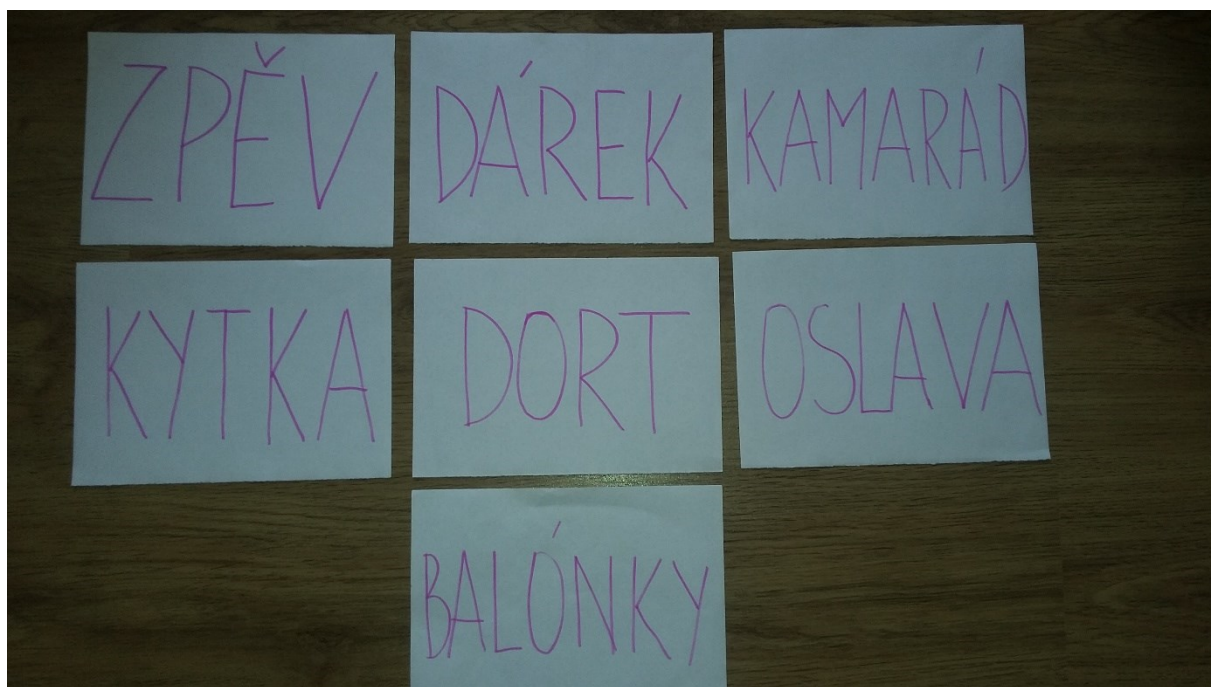
Chytrá horákyně

5. Doplň i, í/y, ý. Podtrhni přídatná jména.

B yl inkový čaj, dům yslný vynález, l yžařské hůlky, m yslivecký klobouk,
neob yčejný zážitek, m irné podnebí, b itevní pole, přib yslavské náměstí.

UČ, str. 58

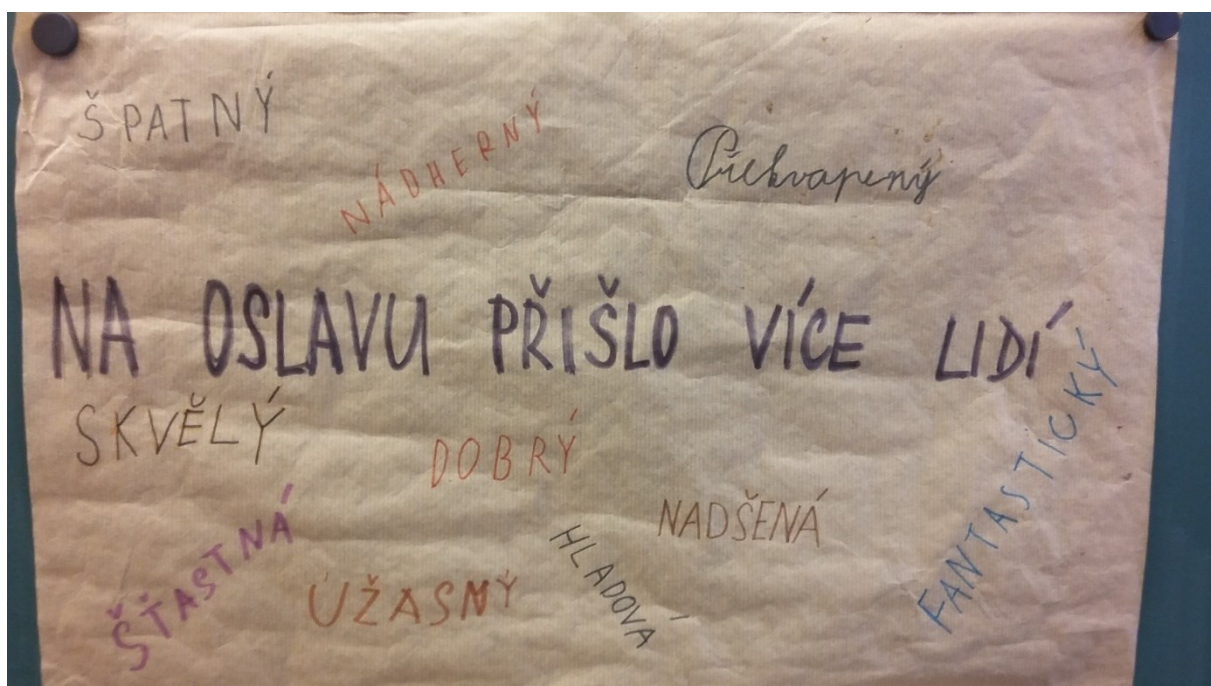
Příloha č. 6

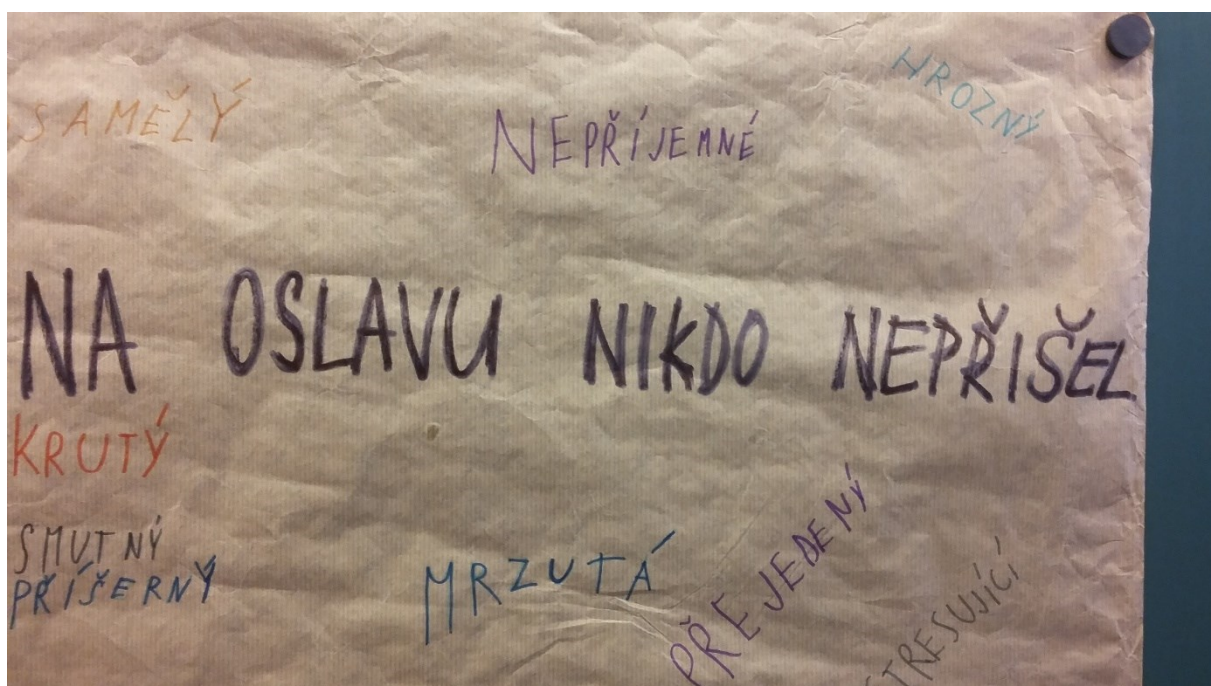
Příloha č. 7

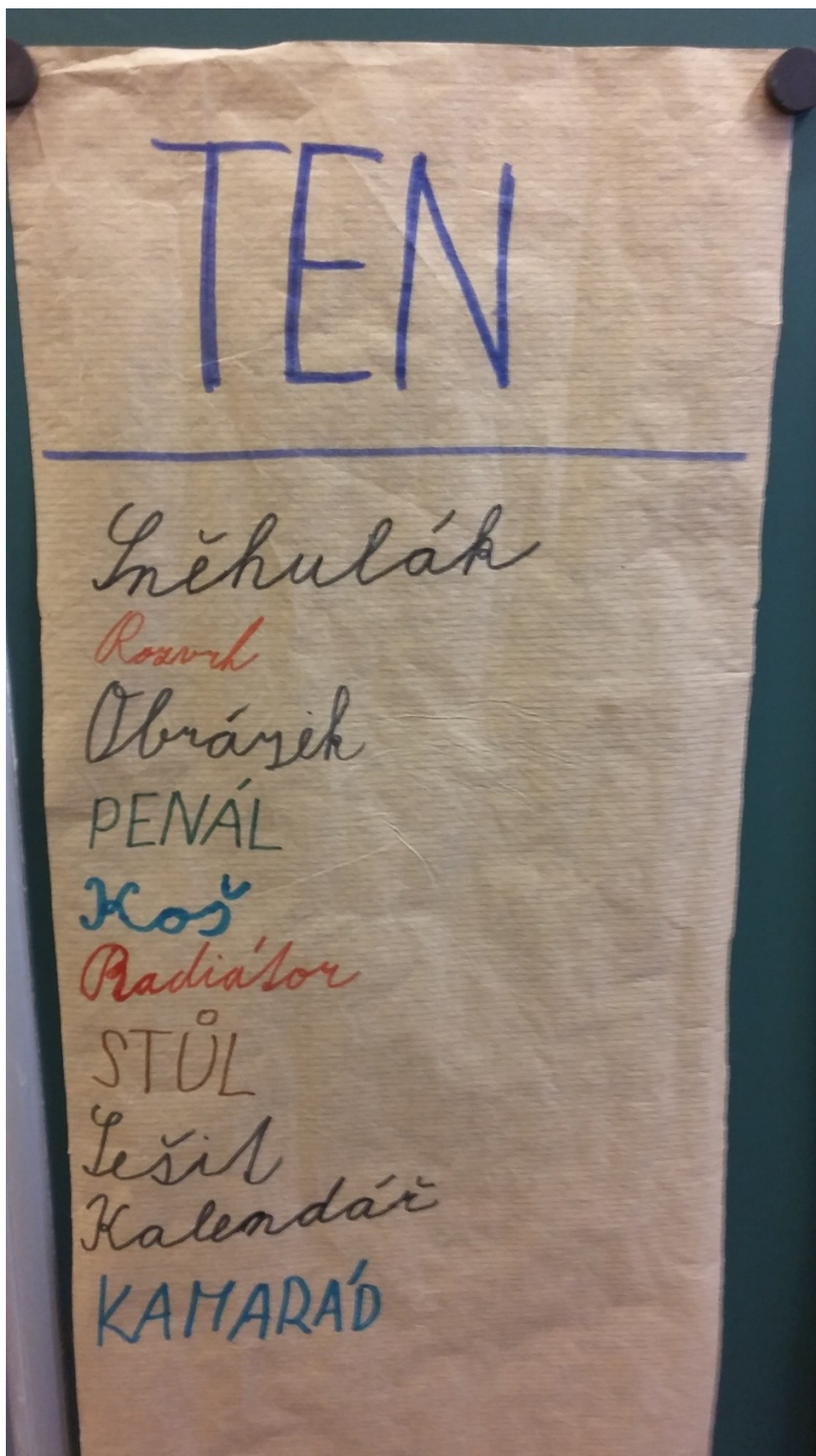

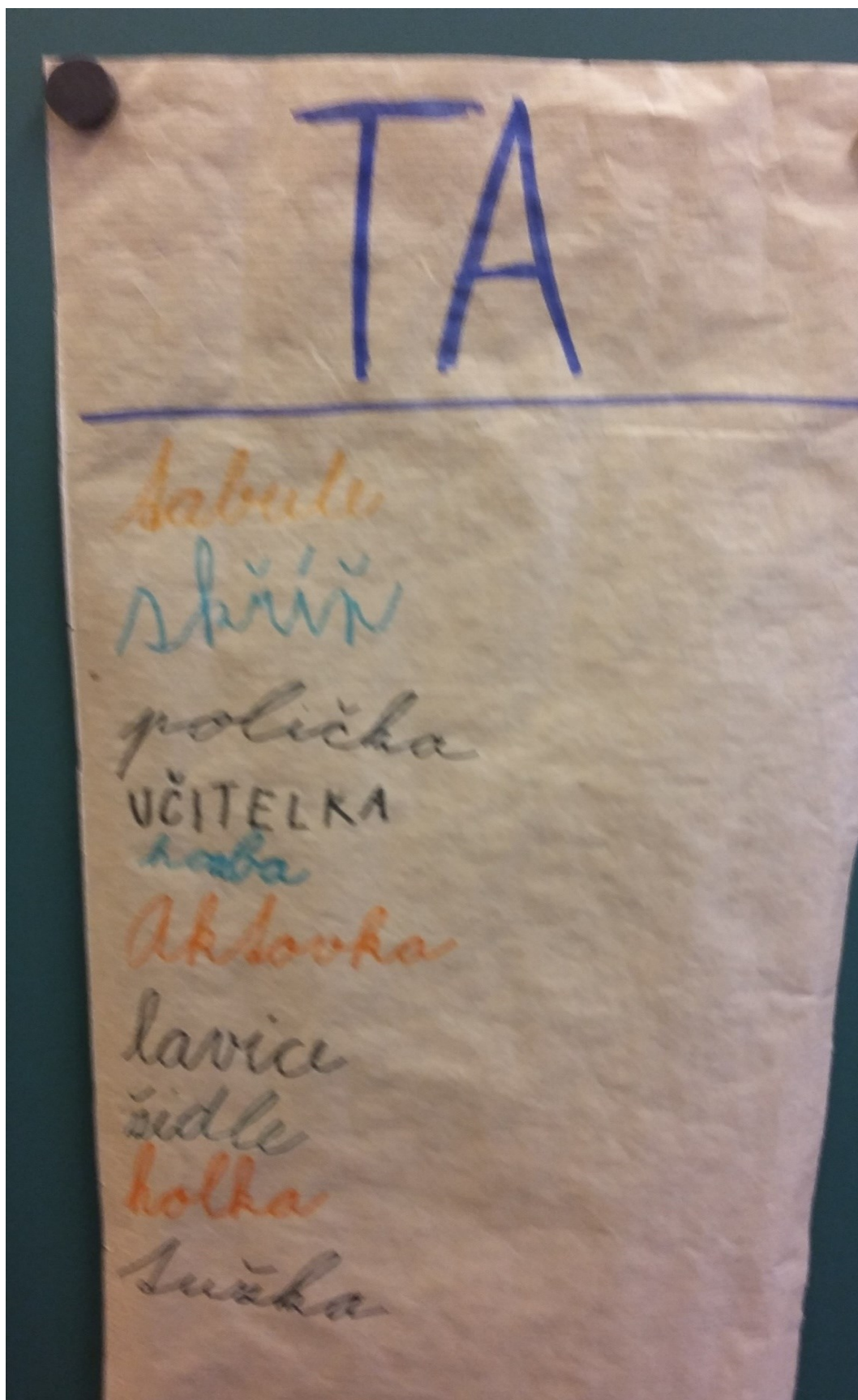
Příloha č. 8

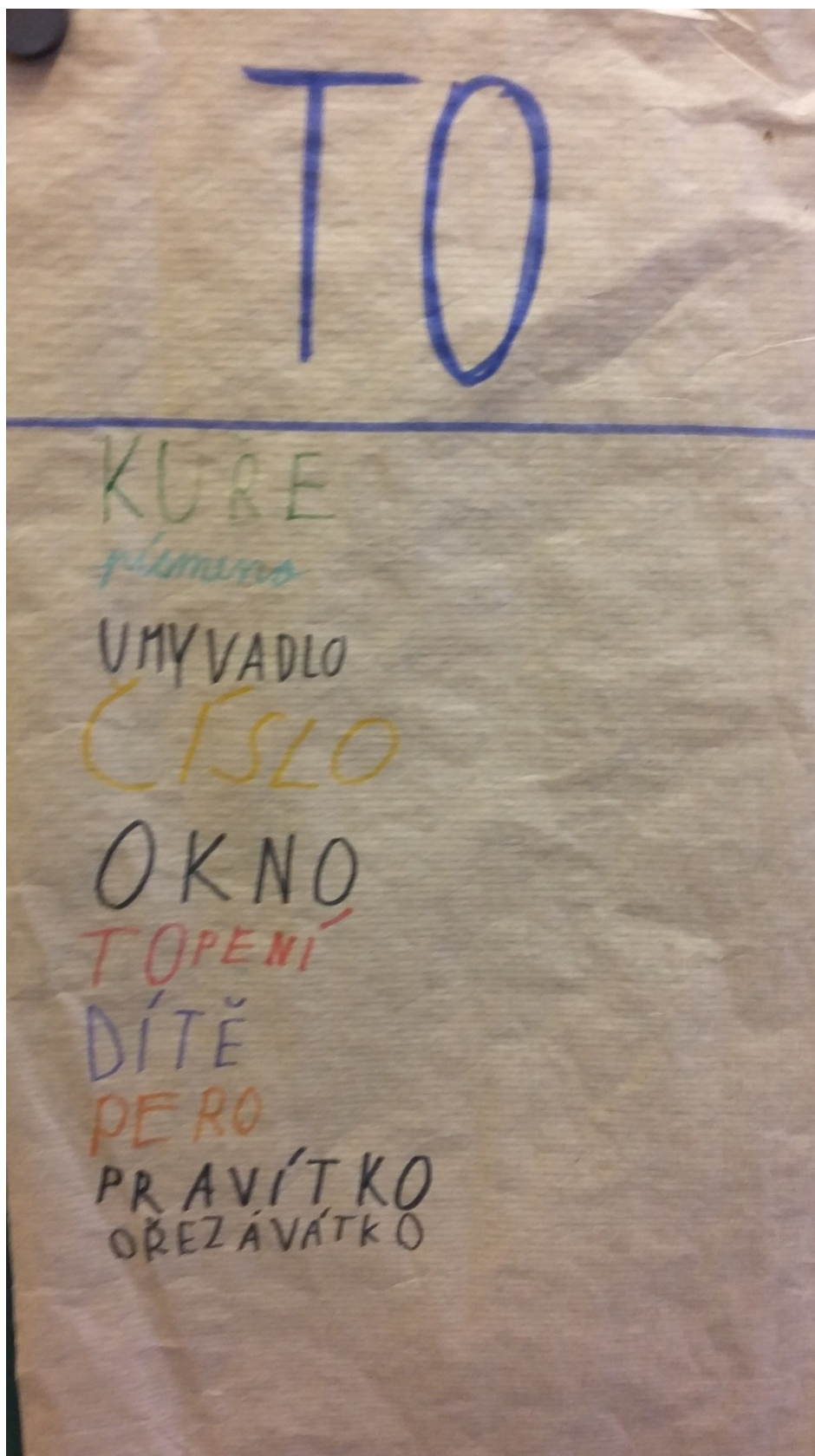

Příloha č. 9

Příloha č. 13

Vymysli a napiš podle čísel smysluplné věty s těmito slovními druhy.

2, 1, 5, 7, 1

3, 2, 1, 5, 8, 1

Vymysli a napiš podle čísel smysluplné věty s těmito slovními druhy. Ve větách používej vždy slova začínající stejným písmenem

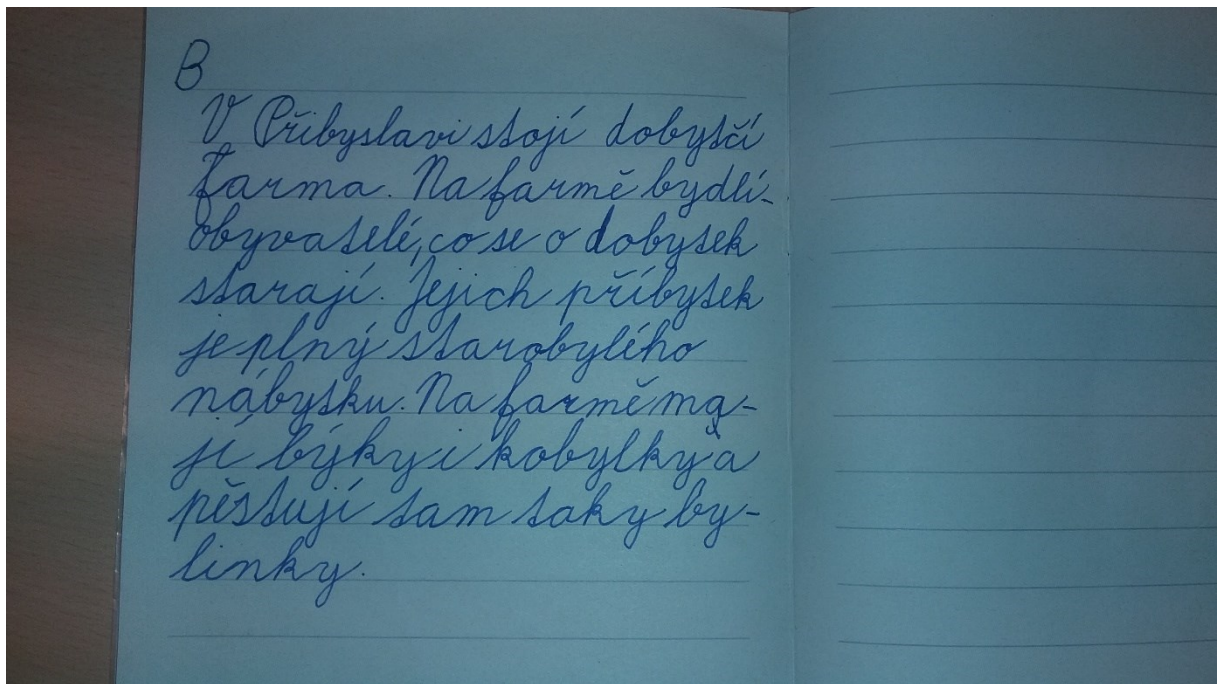
1, 2, 5, 7, 1

6, 5, 1, 8, 1

Příloha č. 14

Byt Nábytek Bylina Kobyla Býk
Lysý Lyže Plyš Pelyněk
Mlým Mýt Hmyz Myš Hlemýžd'
Chmýří
Pýcha Pytel Netopýr Slepýš
Kopyto
Syn Sýr Sýkora Sýček Sypat

Příloha č. 15

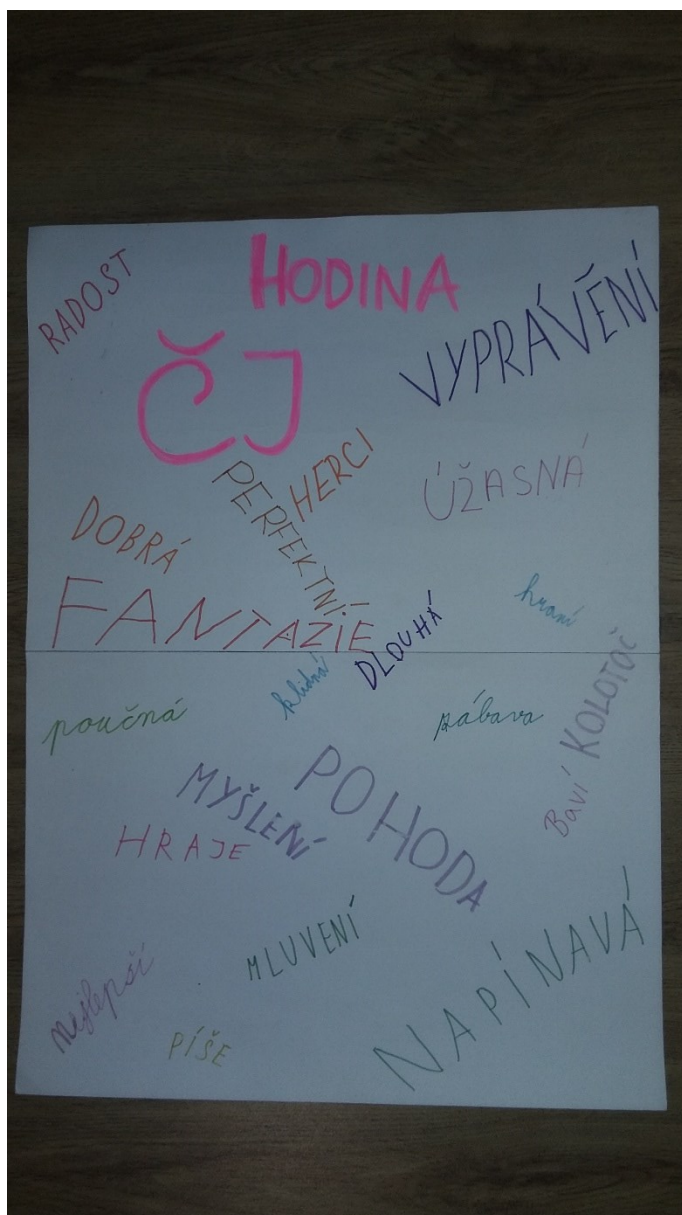
Příloha č. 16

L
Znám jeden mlýn, ve kterém bydlí
mlýnář s mlýnářkou. Svůj mlýn
si stále samykojí. Jednoho dne sam
mlýnářka omylem sambla slepý-
ší ~~slechnu~~ slečnu. Volala o pomoc, kle-
rou slyšel její kamarád slepýš a zachra-
nil ji.

Příloha č. 17

M
Mg v Libomyšli máme myšič-
nu na které bydlí rodina
klemýšdů, myši, nesopjů a
kmyzu. Na myšičce žijí pelgř-
kovi chmýři a nikdy se sam
nachomýšce i myšivce.
Myslím že je sam krásně.

P
Ozvládnout Pepa ukradl pyšel slaba,
které se šipysilo. Při ústěku naskočil
na kobylku, která měla nemocní ko-
pyso a tak při ústěku klopnyšla.
Pepovi při pádu natekl pyšek.
Pepa šel do vězení, kde pykal.

Příloha č. 21

Text 1

„Měli bychom se přestěhovat,“ šťouchla Čechová do manžela, který přemýšlel, zda ji ta samomluva přejde, nebo zda bude potřeba konat historické činy. A jelikož Čechová hartusila a nepřestávala, zvedl se Čech od stolu a že se jde poradit s bratrem.

Text 2

Před dávnými časy žili naši předkové v daleké zemi kdesi na východě. Nežilo se jim tam dobře. Téměř neustále museli bojovat s nepřáteli, kteří se chtěli zmocnit jejich území.

Text 3

Doba to byla velice zlá, proto se jednoho dne sešli vážení muži kmene, aby rozhodli o cestě do nové země, kde by se jim žilo lépe.

Text 4

Byly to dlouhé rozmluvy, byly to dlouhé přípravy. Přesto se jednoho dne vydali lidé vedeni bratrem Čechem do neznáma. Čekala je dlouhá cesta. Slabým se zdála nekonečná, silným vyzývavá, ale všem nebezpečná.

Text 5

Kdo se vzdálil od výpravy, stal se obětí dravých zvířat, hadí uštknutí znamenalo smrt. Řeka byla rozvodněná, kola od vozů upadávala,.....A pak tu byl velký nepřítel – únava.

Text 6

Po dnech odpočinku následovala další strastiplná cesta. Ale všechno jednou končí, a tak i cesta lidu, vedeného praotcem Čechem, se chýlila ke konci. Čech začal poznávat ten kraj, kudy kdysi procházel. Ulevilo se mu, že svůj rod vedl správnou cestou. Jeho lid přišel do krajiny, která všem učarovala. Byla protkána řekami plnými ryb, lesy oplývaly množstvím zvěře. Podél řek se táhly pastviny, na nebi kroužila hejna ptáků. Výprava zastavila pod horou, která se jako zázrakem tyčila v rovné krajině. Praotec Čech tam přikázal rozbít tábor. Sám nedbal únavy a spolu s radou starších vystoupil na vrchol hory.

